

**NOORTEGARANTII TUGITEENUSTE NOORTE
TUGILA JA HOOG SISSE PERIOODIDE 2015-2020
JA 2019-2020 OSALEJATE PROFIIL JA PEAMISED
MÄRKAMISED**

Heidi Paabort, Kerli Kõiv
EESTI ANK 2021

Sisukord

Sissejuhatus.....	2
“Noored, kes ei õpi ega tööta” hetkeseis eestis	4
"Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" ÜLDINFO	14
"Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" teenuses osalenud noorte profiil ja märkamised.....	15
"Noorte Tugila", koordineerib Eesti ANK.....	15
"Hoog sisse", koordineerib Tallinna Haridusamet	16
Regionaalne lähenemine perioodil 2019-2020.....	16
Noorte toetamise märkamised.....	17
I ETAPP: Noorteni jõudmine.....	17
II ETAPP: Kaardistamine	21
Sugu ja vanus.....	21
Haridus	23
Töökogemus	26
Takistus	27
Teenuse ajaline vajadus.....	30
III ETAPP: Lahenduse leidmine	32
Peamised eesmärgid	32
Tegevuskaardi valikud	34
IV ETAPP: Lahenduse elluviimine.....	35
Tegevused.....	36
Koostöö	36
Teenuses olevate noorte põhjused, miks vajatakse tuge rohkem kui 4–6 kuud.....	37
V ETAPP: Järelkontakt	41
VI ETAPP: Tulemuslikkuse hindamine	41
Peamised tulemused	41
Noorte tagasiside teenusele.....	42
"Noorte Tugila" spetsialistide tagasiside aastale 2020	45
COVID-19 pandeemiast tulenevad tugiteenuste "Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" märkamised	46
Spetsialistide märkamised seoses COVID pandeemiaga 2020. aasta kevadises ja sügisises töökorralduses	46
Tugiteenuste tulemuslikkus perioodil 2015–2020.....	47
Kokkuvõtteks	49

Sissejuhatus

2020. aastal sai Euroopa Komisjoni algatusel uue hoo sisse “Tugevdatud noortegarantii” loomine¹, mille uutele põhimõtetele on andnud omapoolsed ettepanekud ka Eesti valitsus. “Tugevdatud noortegarantii” on osa tööhõive toetuspaketist, millega komisjon soovib toetada haridust ja koolitust, edendada noorte tööhõivet, tagada õiglasel töötingimused ja parandada kõigi juurdepääsu sotsiaalkaitsele.

Uue noortegarantii tegevuskava loomine andis ka tõuke vaadata meie programmide “Noorte Tugila” ja “Hoog sisse” analüüsis laiemalt, kes on programmis osalenud ja milline on tema profiil, peamised takistused, toetamise lähenemised ja teised olulised trendid ning märkamised. See võimaldab “Tugevdatud noortegarantii” Eesti uues tegevuskavas vastavaid märkamisi ja arendusvajadusi vajadusel rohkem fookusesse tõsta.

NEET-staatuses noore mõiste puhul on kokku lepitud, et **see tähendab 15–29-aastast mitteõppivat ja mittetöötavat noort, kes ei osale ka koolitustel** (NEET – „not in education, employment or training“)². Erinevad sihtrühmad ja erinevad vajadused nõuavad ka paindlikku lähenemist ja mitmekesiseid meetodeid ning teenuseid lahenduste leidmiseks.

2019. aastal oli Eesti Statistikaameti andmetel 15–29-aastaseid NEET-staatuses noori 20 700, 2020. aasta lõpuks on see arv 24 300³. Arvulise tõusu taga on ühe olulise põhjusena COVID-19 pandeemiast tulenevad mõjud.

Eestis pakutakse 2021. aastal NEET-staatuses noortele tuge erinevate võimaluste kaudu, üks neist struktuuridest on “Noortegarantii”, mille alla kuuluvad tugiteenused “Noorte Tugila” ja “Hoog sisse”.

Tugiteenuse pakkumiseks on Haridus- ja Noorteameti (endine Eesti Noorsootöö Keskus) poolt korraldatud mitu hanget. Esimese hanke perioodil 2015–2018 viis ellu MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus (edaspidi Eesti ANK), teist hanget perioodil 2019–2022 viivad ellu kaks teostajat. Eesti ANK katab oma “Noorte Tugila” tugiteenuse pakkumisega 48% kohalikke omavalitsusi, sõlmides selleks lepinguid 24 juriidilise isikuga üle Eesti. Tugiteenust ei viida ellu

¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>

² Mascherini, M., Salvatore, L., Meierkord, A., & Jungblut, J. M. (2012). NEETs: Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

³ https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__sotsiaalne-terjutus-laekeni-indikaatorid__vaesus-ja-ebaverdsus/LES39

Hiiumaal ja Harjumaal, v.a Tallinnas, kus teostab sarnast noorte tugiteenust Tallinna Haridusamet. Tugiteenuse nimeks on "Hoog sisse".

Eesti ANK on üleriigiline esindusorganisatsioon, mis ühendab Eestis asuvaid noortekeskusi⁴. Eesti ANK asutati 9. novembril 2001. aastal ja ühendusse kuulub 10.06.2020 seisuga 77 liiget 205 noortekeskusega. Eesti ANKi eesmärk on luua Eesti avatud noortekeskuste võrgustik ja toetada liikmete tegevust.

Tallinna Haridusamet korraldab Tallinna linna hariduselu ja noorsootööd ning alus-, üld-, huvi- ja kutsehariduse valdkonda⁵.

Tugiteenuste elluviimist rahastatakse Euroopa Liidu Sotsiaalfondi ja riikliku struktuuritoetuse vahenditest Haridus- ja Noorteameti eelarve kaudu tegevuse „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine“ raames.

Lähtuvalt 2019–2022 hanke lähteülesannetest koostab Eesti ANK kord aastas lühianalüüsi tugiteenuses osalevate noorte profiilist, varasemalt tugiteenuses osalenud noorte tulemuslikkusest, tugiteenuse üldiste meetodite tulemuslikkusest ja peamistest märkamistest.

Analüüsi alusandmetena on kasutatud Noortekeskuste Logiraamatu juhtumikaarte, mis on tugiteenuse kirjeldamise tööriist noortega töötavatele spetsialistidele.

Perioodi 2015–2020 analüüsi aluseks on 9843 unikaalse noore juhtumikaarti. Olenevalt noore hetkeseisust programmis ja juhtumikaartide täitmise ulatusest, võivad erinevates osades olla aluseks erinevad juhtumite arvud. Aluseks on võetud ainult need juhtumid, kus vastav info on spetsialisti poolt lisatud. Logiraamatu alusandmetes, kus spetsialist on noore kohta saanud teha mitu valikut, on vastav märkus analüüsi lisatud. Eelkõige on tegemist kirjeldava analüüsiga, mis annab taustainfot tugiteenustes osalenud noorte osas.

⁴ <https://ank.ee/eesti-ank/>

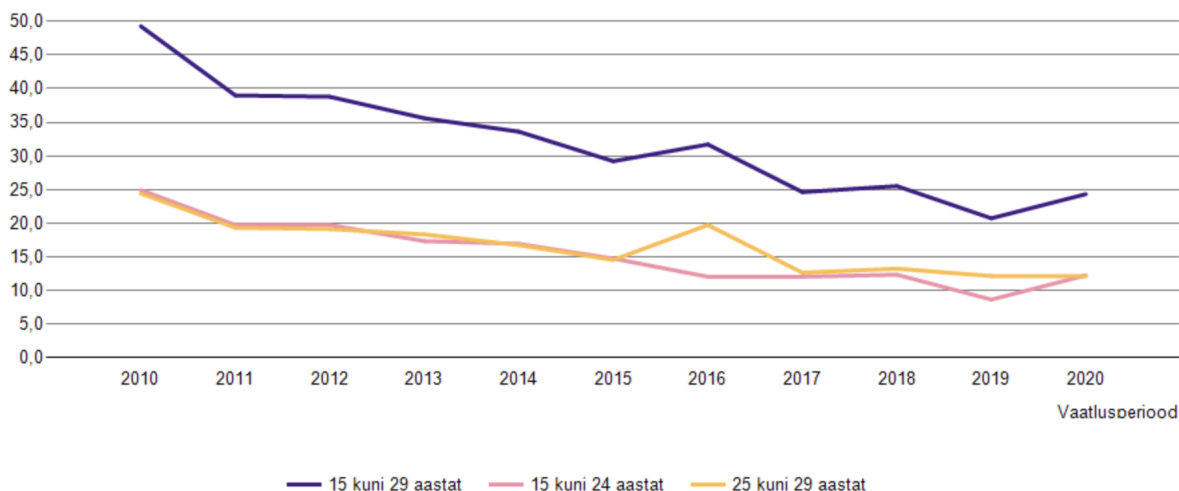
⁵ <https://www.tallinn.ee/est/haridus/Tallinna-Haridusamet-tutvustus>

“Noored, kes ei õpi ega tööta” hetkeseis eestis

NEET-staatuses noore mõiste puhul on kokku lepitud, et see tähistab 15–29-aastast mitteõppivat ja mittetöötavat noort, kes ei osale ka koolitustel (NEET – „not in education, employment or training“).⁶ Erinevad sihtrühmad ja erinevad vajadusel nõuavad ka paindlikke lähenemisi ja mitmekesiseid meetodeid ja teenuseid lahenduste leidmiseks.

2020. aasta lõpu seisuga oli Eestis Statistikaameti andmetel 24 300 NEET-staatuses noort (15–29-aastased)⁷. NEET-staatuses noorte seas on naiste osakaal kõrgem (14 100 ehk 58%) ning selle staatuse taga on peamiselt pere eest hoolitsemine. Samas on NEET-staatuses noorte juurdekasvu puhul haavatavaim olnud eelkõige noormeeste sihtrühm. Võrreldes 2019. aastaga, on varasema 6500 asemel 10 300, seega noormeeste puhul on tõus 31%-lt 42%-ni. NEET-staatuses noorte arv on kasvanud võrreldes 2019. aastaga eelkõige 15–24-aastaste hulgas (Joonis 1).

LES39: 15-34-aastased mittetöötavad noored, kes ei õpi ega osale koolitustel (NEET-noored) | Vanuserühm ning Vaatlusperiood. NEET-noorte arv, tuhat, Kokku.

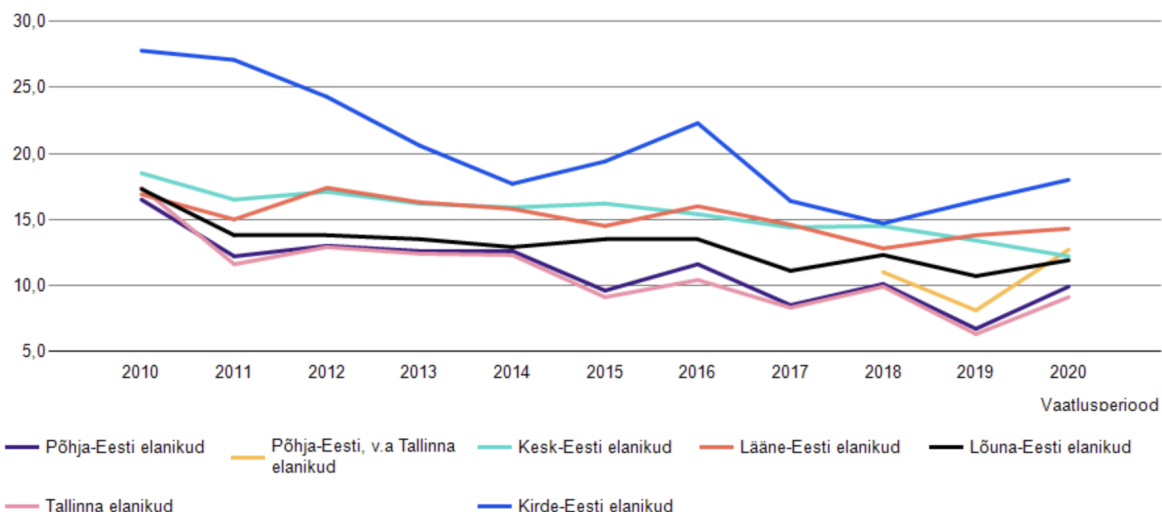
Joonis 1. NEET-staatuses noorte arv perioodil 2010-2020 (Eesti Statistikaamet)

Regiooniti (Joonis 2) on arvuliselt NEET-staatuses noori kõige rohkem Põhja-Eestis (9800, 40%), sh nendest Tallinna elanikud 6900 (28%) noort, samas võttes aluseks NEET-staatuses noorte osatähtsuse vastavas isikuterühmas, on NEET-staatuses noori kõige enam Kirde-Eestis (18%) ja Lääne-Eestis (14%). Põhja-Eestis on see näitaja kõige madalam (10%).

⁶ Mascherini, M., Salvatore, L., Meierkord, A., & Jungblut, J. M. (2012). NEETs: Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

⁷ https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__sotsiaalne-terjutus-laekeni-indikaatorid__vaesus-ja-ebaverdsus/LES39

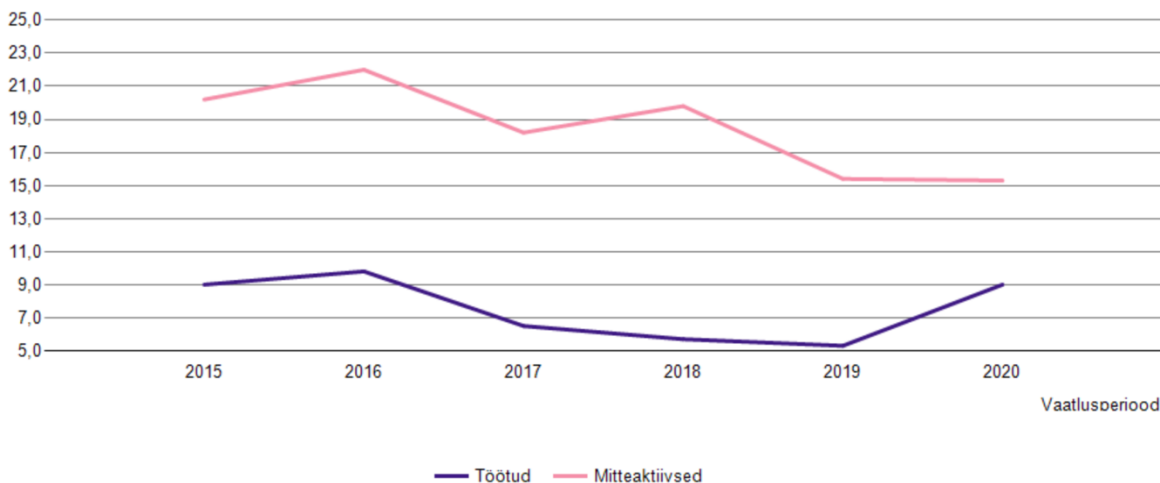
LES39: 15-34-aastased mittetöötavad noored, kes ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored) | Isikute rühm ning Vaatlusperiood. NEET-noorte osatähtsus vastavas isikute rühmas, %, 15 kuni 29 aastat.

Joonis 2. NEET-staatuses noorte osatähtsus vastavas isikurühmas regioonide lõikes perioodil 2010-2020 (Eesti Statistikaamet)

2020. aastal oli NEET-staatuses noorte alasihtgruppide seas Eesti Statistikaameti andmetel kõige enam mitteaktiivseid noori, 15 300 (63%) (Joonis 3), kellest omakorda 7700 (50%) hoolitsevad kodus laste ja teiste pereliikmete eest, 2200 (14%) on haiguse või vigastuste tõttu mitteaktiivsed. Võrreldes 2019. aastaga, on suurenenud eelkõige töötute noorte sihtgrupp, 5300 noore asemel on 9000 töötut noort. Mitteaktiivsete noorte sihtgrupp on vähenenud 100 noore võrra (15 400 asemel 14 300).

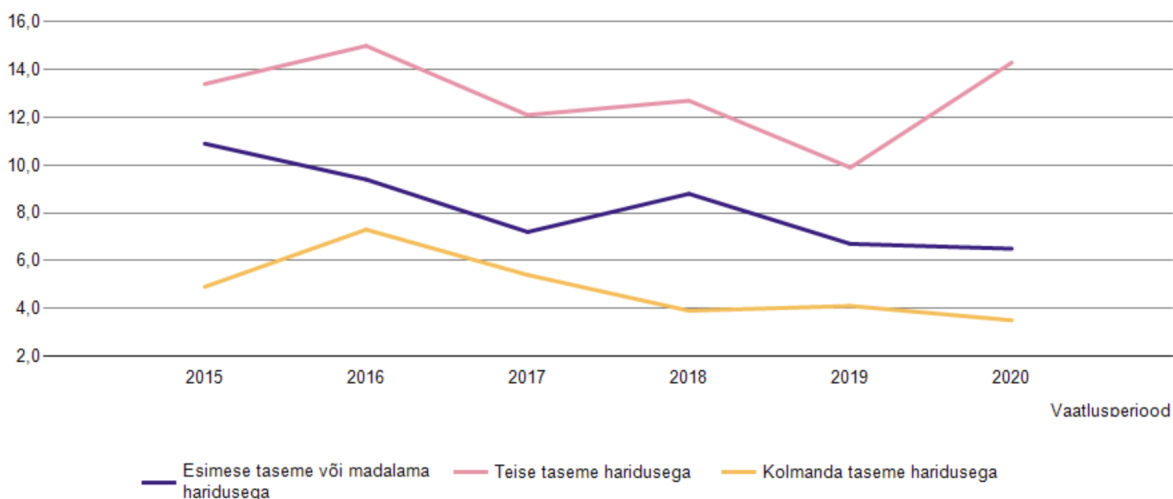
LES39: 15-34-aastased mittetöötavad noored, kes ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored) | Isikute rühm ning Vaatlusperiood. NEET-noorte arv, tuhat, 15 kuni 29 aastat.

Joonis 3. NEET-staatuses noorte arv (tuhandetes) perioodil 2015-2020 tausttunnuse lõikes (Eesti Statistikaamet)

Võttes aluseks NEET-staatuses noorte haridustaseme, on 2020. aastal võrreldes aastaga 2019 tõusnud (Joonis 4) arvuliselt eelkõige teise taseme haridusega noorte sattumine NEET-staatusesse (üldkeskharidus, kutsekeskharidus, sh keskeri- või tehnikumiharidus põhihariduse baasil).

LES39: 15-34-aastased mittetöötavad noored, kes ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored) | Isikute rühm ning Vaatlusperiood. NEET-noorte arv, tuhat, 15 kuni 29 aastat.

Joonis 4. NEET-staatuses noorte arv (tuhandetes) haridustaseme kaudu perioodil 2015-2020 (Eesti Statistikaamet)

2021. aastal toimus Eestis spetsiifiliselt NEET-staatuses noortele suunatud riiklik toetamine kolme peamise struktuuri kaudu, milleks on Noortegarantii, Noortegarantii tugisüsteem ja STEP-

programm. Lisaks nimetatud suundadele pakutakse sihtgruppidele tuge erinevate haridusasutuste ja programmide toel.

Konkreetselt NEET-staatuses noortele on **Noortegarantii Eesti tegevuskava** kaudu suunatud nii “Raskemates oludes noorte (NEET-staatuses noorte) jaoks tugimeetmete käivitamine ja rakendamine tegevussund” (Noorte Tugila ja Hoog sisse!) kui ka Eesti Töötukassa “Minu esimene töökoht” meede. Meetme “Minu esimene töökoht”⁸ eesmärk on noorte töötuse vähendamine vähese või puuduva töökogemuse ja erialase hariduseta noorte tööle aitamise kaudu. “Noorte Tugila” ja “Hoog sisse” eesmärk on lähteülesande alusel toetada NEET-staatuses noorte siirdumist haridusse või tööturule (noorte otsimine/leidmine, informeerituse ja motivatsiooni tõstmine ning tööle või haridusse suundumise takistuste kaardistus ja tugi nende takistuste ületamisel), sh kõige raskemates oludes NEET-staatuses noortele individuaalsete tugiprogrammide pakkumine⁹.

"Noorte tööhõivevalmiduse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu"¹⁰ eesmärgipärasuse ja tulemuslikkuse vahehindamise raport 2019. aastal toob välja, et tegevuse rakendamine on olnud asjakohane ja eesmärgipärane, kuna edukad tulemused omavad suure kaaluga positiivset mõju raskustes noorte tulevikuväljavaadetele ning ühiskonna jätkusuutlikkusele laiemas pildis. Lisaks sellele on Tugila töötajad positiivselt mõjutanud paljusid noori, kes olid NEET-staatusesse langemise riskis – just seetõttu on tegevust hinnatud „üle ootuste“. Tegevus rakendub üle Eesti igas maakonnas, omades seeläbi olulist positiivset mõju läbi võrgustike tekkimise, tagades teenust pakkuvate noortekeskuste tugevdamise ning üle-eestilise noorsootöötajate pädevuse. Lisaks tuuakse välja, et tegevuse tulemuslikkus on hinnatud ootuspäraseks. Tulemuslikkust positiivselt mõjutava tegurina nähakse vahehindamises osalenud tegevusega seotud osapoolte poolt loodud koostöövõrgustikku, mis võimaldab spetsialistidel noorteni paremini jõuda ning võimaldab info liikumist NEET-noortega seotud osapoolte vahel. Vahehindamise raames tehtud analüüsi põhjal on elluviidud plaane ja juba tehtud samme arvesse võttes tegevuse tõhusus ja jätkusuutlikkus hinnatud ootuspäraseks. Kuigi Tugila teenuse puhul on veel küsimärgiks paljude KOV-ide valmidus teenus üle võtta, on meetmetegevuse läbiviija aktiivselt tegutsemas jätkusuutlikkuse tagamiseks läbi erinevate riiklike ja kohalike tegevuste.

⁸ Minu esimene töökoht. (2020). Eesti Töötukassa koduleht, <https://www.tootukassa.ee/content/toetused-ja-huvitised/minu-esimene-tookoht>

⁹ <https://entk.ee/toetused/neet-noortele-suunatud-tugimeetme-tegevussuund/>

¹⁰ Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava meetme “Noorte tööhõivevalmiduse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu” eesmärgipärasuse ja tulemuslikkuse vahehindamine. Lõpparuanne. (2019). Civitta Eesti AS. Haridus- ja Teadusministeerium.

STEP-programmi tegevussuuna eesmärk on suurendada õigusrikkumise taustaga noorte tööhõivet ning toetada nende otsust asuda tööle või õppima ja püsida tööl või õppimas.¹¹ Tegevussuunda viiakse ellu Harjumaal ja tegevussuunda rakendab SIMi hanke alusel SA Omanäolise Kooli Arenduskeskus.¹²

"Noorte tööhõivevalmiduse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu"¹³ eesmärgipärasuse ja tulemuslikkuse vahehindamise raport 2019. aastal toob välja, et STEP-programmi näol on tegu asjakohase ja eesmärgipärase programmiga, mis toetab keerulist sihtrühma, s.o õigusrikkumise taustaga NEET-noori. Lisaks ilmnes vajadus pakkuda STEP-programmi ka mujal Eestis. Eelnevast tulenevalt on hinnatud tegevuse asjakohasust ja eesmärgipärasust ootuspäraseks. Raportis tuuakse välja, et programmi elluviimise protsessi on järjepidevalt tõhustatud ning tõhusust toetavad ka loodud koostöömudelid, näiteks teeb STEP-programm tihedat koostööd "Hoog sisse" tugiteenusega.

Noortegarantii tugisüsteemi tegevussuuna eesmärk on luua elektrooniline tööriist kohalikule omavalitsusele, mis võimaldab saada infot piirkonna mitteõppivatest ja -töötavatest noortest ning toetada neid haridusteele naasmiseks ja tööturule jõudmiseks.¹⁴ Iga KOV saab sellega vabatahtlikult liituda. Tugisüsteemi mõistes on abivajav noor sotsiaalhoolekande seaduse¹⁵ alusel 16–26-aastane isik, kes riiklike registrite andmetel vastab kõigile järgmistele tingimustele: ei õpi, ei tööta, ei ole töötuna arvel, ei ole tuvastatud puuduvat töövõimet või üle 80-protsendilist töövõime kaotust, ei saa töötamise toetamise teenust, ei tegele ettevõtlusega, ei saa hüvitist alla pooleteiseaastase lapse kasvatamise eest, ei kanna vangistust või eelvangistust, ei viibi asendus- või kaitseväeteenistuses.

Noortegarantii tugisüsteemi rakendamise mõju ja tulemuslikkuse analüüs¹⁶, mis valmis 2020. aastal, toob välja, et haridustee jätkamise ja tööturule suundumise toetamisel on suur roll aktiivsetel tööturumeetmetel, võrgustikutööl, personaalsel nõustamisel ning ennetusel ning sellest tulenevalt – ja arvestades noorte madalat informeeritust – toetab NGTS koostöös teiste teenustega väga otseselt NEET-staatuses noorte olukorra leevendamist Eestis (Käger, Õunapuu, Kivistik, Tambur, Kaldur (2020)). Teiste teenustena on raportis välja toodud nii "Noorte Tugila" kui ka "Hoog sisse" tugiteenused.

¹¹ STEP-programm. STEP-programmi koduleht. (i.a), <http://step.ee>

¹² Partnerlusleping „Õigusrikkumise eest karistatud noorte (15–26. a) õppesse või tööturule kaasamine läbi sihtsuunitlusega programmi" väljatöötamiseks SIM ja SA Omanäolise Kooli Arenduskeskuse vahel. (2015).

¹³ Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava meetme "Noorte tööhõivevalmiduse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu" eesmärgipärasuse ja tulemuslikkuse vahehindamine. Lõpparuanne. (2019). Civitta Eesti AS. Haridus- ja Teadusministeerium.

¹⁴ Tööelu koduleht. (2020). Mis on Noortegarantii tugisüsteem? <http://www.toelu.ee/et/tooturule-sisenejale/Noortegarantii-tugisüsteem/Kohalikule-omavalitsusele/Mis-on-noortegarantii-tugisüsteem>

¹⁵ Sotsiaalhoolekande seadus (2019). Riigi Teataja I, 2019, 3, 155.

¹⁶ Käger, M., Õunapuu, T., Kivistik, K., Tambur, M., Kaldur, K. (2020). Noortegarantii tugisüsteemi rakendamise mõju ja tulemuslikkuse analüüs. Lõpparuanne. MTÜ Balti Uuringute Instituut ja OÜ LevelLab. Sotsiaalministeerium.

Raport toob lisaks välja mitmeid märkamisi NGTS ja "Noorte Tugila" ning osaliselt ka "Hoog sisse" ja noorsootöö laiemast vaatest:

Raporti märkamine seoses tugiteenustega "Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" (laiemalt noorsootöö)	Märkus raportis
1. "Noorte Tugila" kui juhtumikorraldusega seotud osapool	Uuring tõi välja, et sõltuvalt omavalitsusest rakendatakse NGTS-i erinevalt ja sellega on seotud erinevad osapooled nagu KOV-i poliitikakujundajad (omavalitsuse juhid, osakonnajuhid), noortega tegelejad (sh juhtumikorraldajad, lastekaitsespetsialistid, sotsiaaltöötajad, haridusspetsialistid, noorsootöötajad) kui ka nende partnerid (Eesti Töötukassa, Johannes Mihkelsoni Keskus, "Noorte Tugilad jt).
2. "Noorte Tugila" kui noore toetaja (teenusosutaja)	Teenuseosutajad – juhtumikorraldaja ja noore koostöös valitud asutused (nt Eesti Töötukassa, Sotsiaalkindlustusamet, "Noorte Tugila" jne), kelle pakutavate teenuste toel abivajav noor eesmärkide täitmise poole liigub.
3. "Noorte Tugila" kui üks oluline koostöötõhususe tagaja (teadlikkus teineteise tegemistest)	Sõltuvalt KOV-ist erineb juhtumikorraldajate teadlikkus võimalikest koostööpartneritest (eriti nõustamisteenuste osutajad ja ettevõtted) ja nende võimalustest. Enim tõstsid juhtumikorraldajad esile koostööd Eesti Töötukassa ja "Noorte Tugilate" spetsialistidega, olenevalt piirkonnast ka Johannes Mihkelsoni Keskusega.

4. Olemasolevad suunised võivad takistada erinevate teenuste kasutamist noore toetamisel	Koostööd takistavate teguritena täheldasid analüütikud ka piiranguid noorte toetamisel, sh noortega tegeleja tegevuse rahastuse nõudeid. Mõnda teenust saab osutada vaid konkreetssesse piirkonda sissekirjutatud noortele (nt NGTS, STEP-programm) ning vaid teatud olukorras olevale noorele (nt NGTS-i puhul vaid mittetöötavad ja -õppivad noored, "Noorte Tugilas" on ka ennetustegevus ette nähtud). Kui NGTS-i nimekirjas olev noor elab teises omavalitsuses, suunab juhtumikorraldaja ta selle omavalitsuse spetsialisti juurde, soodustades koostööd KOV-ide vahel. Kui aga KOV-is noori juhtumikorraldusena ei toetata, võib koostöö ja noore abistamine olematuks jääda.
5. Oluline on kaardistada vajadused ja rollid noore toetamisel, et ei toimuks dubleerimist ning tegevuskeskkond ei põhineks konkureerimisel.	Eriti oluline on ka piirkonnas töötav ja toimiv võrgustik noorte abistamiseks. Samas, kuna mitu asutust ja organisatsiooni noortega juba tegeleb – näiteks Tugilad noorsootöö, koolid hariduse ja töötukassa tööturu võtmes –, on küsimus selles, kas ja kui palju omavahel sihtrühma ehk sama noore pärast konkureeritakse ja seeläbi tegevusi dubleeritakse. Teenuste läheduse kõrval ilmnes koostööd mõjutava tegurina sarnaste teenuste olemasolu. Puudulik teave teistest teenustest ja nende sisust võib tuua kaasa dubleerimise või tekitab arvamuse üksteist kordavatest teenustest (nt NGTS vs. Tugila, NGTS vs. töötukassa).
6. Koordineerimise ja teemaga seotud otsustustasandi suunamine KOVile	Kuna on kaks lähedast süsteemi sarnase sihtgrupiga (Tugila ja NGTS), siis vastajad leidsid, et pärast 2023. aastat võiks NGTS ikkagi jääda kohaliku omavalitsuse vastutusalasse ja näiteks sotsiaalosakonnal võiks olla koordineeriv roll.

7. "Noorte Tugila" kui mitteformaalne toetuskeskkond	Formaalne süsteem on ühelt poolt NGTS-i suurim pluss ja teisalt ka miinus, kuna noored võivad peljata ametniku juurde vastuvõtule minekut ja pidada seda liiga formaalseks ning eelistavad pigem mitteametlikke lahendusi.
8. Erinevate valdkondade lähenemise kaudu on suurem tõenäosus, et esmasest noore abivajaduse "ei" vastusest võib saada "jah" vastus	Rõhutati, et paljudel juhtudel ütleb noor esmase abipakkumise peale ei. Omaette oskus on tunnetada, kas, kui palju ja kuidas tuleb juhtumikorraldajal ka peale esimese ei ütlemist noorega edasi suhelda, kui noor ise ei hinda ennast abivajajaks, aga juhtumikorraldaja leiab, et noorel võiks paremini minna. "Noorte Tugila" ekspertki tõdes, et nende kogemuse põhjal vajavad ligikaudu pooled ei-ütlejatest siiski suuremal või vähemal määral sekkumist ja edasist abi. Sestap on oluline ka juhtumikorraldaja individuaalne oskus mõista, mis põhjustab noore ei-ütlemist – intervjuudest ilmneb, et see on suuresti individuaalne ja võib sõltuda paljudest asjaoludest.
9. "Noorte Tugila" kui juhtumikorralduse juht (juhtumi protsessi juhtimine antakse "Noorte Tugila"le teadlikult üle)	Toodi ka näiteid, kus KOV, kel on NGTS-i raames juhtroll (noorte nimekirjad), annab teistele osalistele vaba voli või suurema rolli noore abistamises (võimestamine), jäädes ise toetama: noorega kontakteerumise järel saab suurema rolli nt "Noorte Tugila" töötaja, lastekaitsespetsialist või sotsiaaltöötaja.

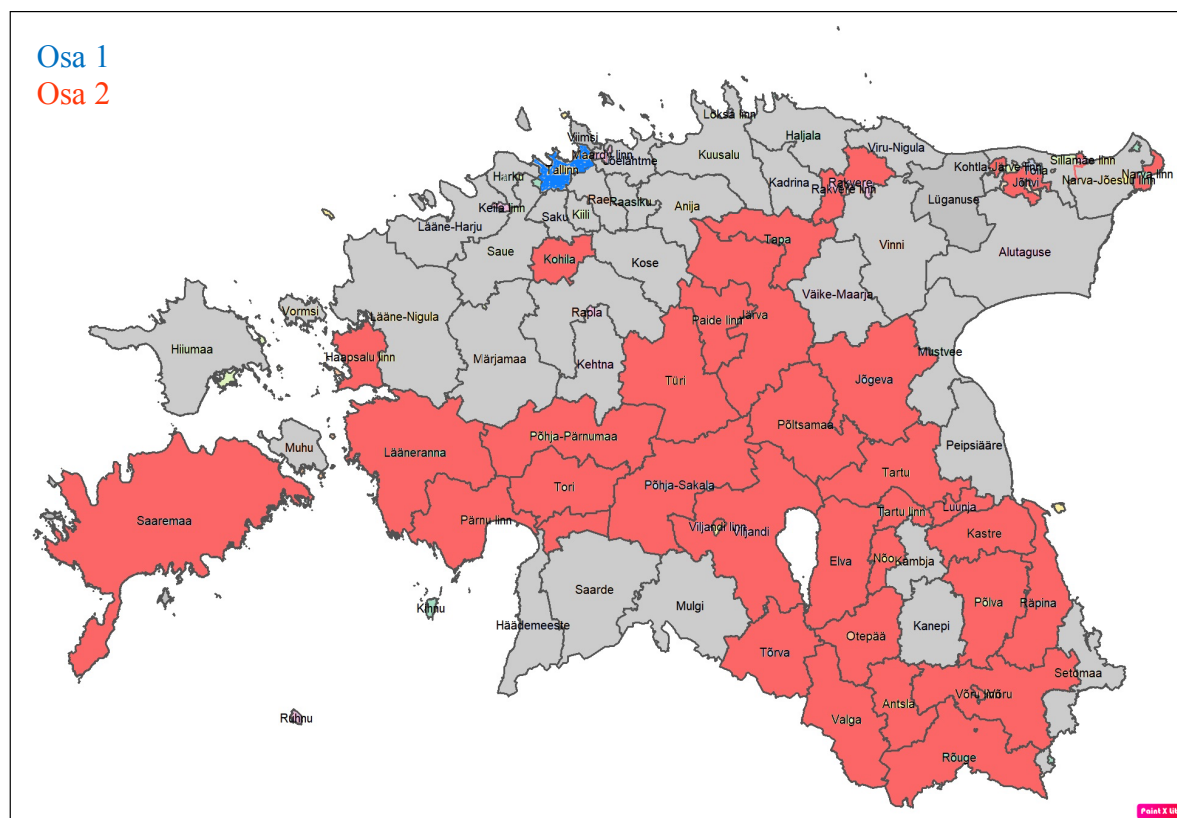
10. "Noorte Tugila" kui juhtumikorralduse strateegiline partner.	- Eesmärgist ja vajadusest olenevalt kaasab juhtumikorraldaja noore toetamiseks koostööpartnereid ja teenuseosutajaid ning suunab noore eesmärkide täitmist toetavate teenusteni. Koostööpartnerid võivad olla nt noore lähivõrgustik, sotsiaaltööspetsialistid, Eesti Töötukassa, "Noorte Tugila", noortekeskused, koolid (sh kutsekoolid), perearst, erispetsialistid või muud teenuseosutajad ja MTÜ-d. Eesmärkide saavutamisel lõpetatakse plaan/menetlus või koostatakse uus plaan noore soovist lähtudes. - Pärast noorte vajaduste ja soovide kaardistamist suunatakse noored vajaduse korral spetsiifilisemate teenuste või teenuseosutajate juurde, et noor kiiremini seatud eesmärkideni jõuaks. Peamiselt saadetakse noored edasi töötukassasse (erinevaid teenused, nt karjäärinõustaja), aga ka Tugilasse ja muude valdkonnas tegutsejate juurde, sõltuvalt konkreetsest KOV-ist
11. "Noorte Tugila" kui hea praktika varasemast perioodist, mis on ka juhtumikorralduse tulemuslikkuse üks positiivseid näitajaid.	Intervjuudest selgus, et enamikuga tuvastatud abivajadusega noortest tegeleti (nõustati, suunati töötukassasse, "Noorte Tugilasse", õppima vms) isegi siis, kui STAR-i keskkonnas lihtmenetlust ei märgitud ning mitmes KOV-is ei täideta lihtmenetluse infot STAR-is teadlikult (vt tabel 1 ja ka ptk 5.3.2). Seetõttu oleme järgnevas analüüsis eeldanud, et kõik tuvastatud abivajadusega noored on ka NGTS-ist tuge saanud.
12. "Noorte Tugila" juhtumite kirjeldamissüseemi teadlik kasutamine piirkonna analüüsi tagamiseks.	- Mõnes KOV-is kasutatakse tehtu jäädvustamiseks Tugilates kasutatavat Logiraamatut, mis on juhtumikorraldajale hea tugi nii noore aitamiseks kui ka tehtu analüüsimiseks. - Mitme KOV-i esindajad väitsid, et STAR-is ei algatatud lihtmenetlusi teadlikult,

	põhjustena toodi ajakulu ja seda, et menetlus alustati hoopis nt programmide "Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" poolt kasutatavas Logiraamatus. - Juhtumikorralduse kahest võimalusest (ehk STAR-is dokumenteerimise viisist) – lihtmenetlus ja juhtumiplaan – eelistatakse eelkõige lihtmenetlust ning intervjuude põhjal näib see olevat ka peamine dokumenteerimise viis, kus kajastatakse juhtumikorralduse etapid, osalised jmt. Juhtumiplaan jäetakse pigem nende olukordade tarbeks, mis on väga keerulised ning vajavad mitme osalise või koostööpartneri (sh nt Tugila ja/või töötukassa) kaasamist (praktilis pole juhtumiplaani esimese nelja seire puhul kasutatud).
--	--

"Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" ÜLDINFO

"Noorte Tugila" ja **"Hoog sisse"** programmid on osa Euroopa Liidu poolt algatatud Eesti Noortegarantii riiklikust tegevuskavast. Tegevuste elluviimist rahastatakse Euroopa Liidu Sotsiaalfondi ja riikliku struktuuritoetuse vahenditest Haridus- ja Noorteameti eelarve kaudu tegevuse „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine“ raames¹⁷.

Tugiteenuse pakkumiseks korraldati Haridus- ja Noorteameti (endine Eesti Noorsootöö Keskus) poolt kaks hanget. Esimest hanget perioodil 2015-2018 viis ellu Eesti ANK, teist hanget perioodil 2019-2022 viivad ellu kaks teostajat. Eesti ANK katab oma "Noorte Tugila" tugiteenuse pakkumisega 48% kohalikke omavalitsusi (Osa 2), sõlmides selleks lepinguid 24 juriidilise isikuga üle Eesti. (vt Joonis 3). Tugiteenust ei viida ellu Hiiumaal ja Harjumaal, v.a Tallinnas, kus teostab sarnast noorte tugiteenust Tallinna Haridusamet (2019-2020 koordineeris Tallinna Haridusamet (Osa 1)). Tugiteenuse nimeks on "Hoog sisse".

Joonis 5. Tugiteteenuse piirkonnad Eestis

¹⁷ <https://entk.ee/toetused/neet-noortele-suunatud-tugimeetme-tegevussuund/>

Kui aastatel 2015-2018 toetati üle 6000 noore, siis 2019-2022 soovitakse tegevuse „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine“ raames jõuda veel 9093 juhtumini¹⁸. Eesti ANK "Noorte Tugila" eesmärk on jõuda 6200 juhtumini ja Tallinna Haridusameti (endine Tallinna Spordi- ja Noorsooamet) eesmärk on jõuda 2893 juhtumini.

"Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" teenuses osalenud noorte profiil ja märkamised

Perioodi 2019-2021 eesmärk on jõuda "Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" (edaspidi tugiteenuste) toel 9093 juhtumi lahenduseni. Kokku on perioodil jõutud 4895 nooreni.

"Noorte Tugila", koordineerib Eesti ANK

Perioodi 2019-2021 eesmärk on luua kolme aasta jooksul usalduslik kontakt 37 omavalitsuses 6200 mitteõppiva- või töötava noorega¹⁹. "Noorte Tugila" on noore õpiteekonda ning tööeluvalikuid toetav noorsootöö teenus noortekeskustes, mille eesmärk on läbi mitteformaalõppe tegevuste toetada noorte huvi ja motivatsiooni enesearenguks, suurendada pädevusi toimetulekut tagavate protsesside juhtimiseks ning toetada noore sidusust kogukonnaga.²⁰

31.12.2020 seisuga on Noortekeskuse Logiraamatu alusel jõutud 4385 juhtumini, mis teeb tulemuslikkuseks 71%. 2020. aastal on lisandunud 1825 noort. Programmist on väljunud alates hanke algusest 2571 noort, mis on 41% 2021. aasta lõpuks seatud eesmärgist. Antud andmete põhjal saab tulemuslikkust hinnata väga heaks. 4. faasi jõudnud noortest 66% on edukad (üks viiest ametlikust indikaatorist on nimetatud). Positiivse muutuseni on jõudnud enamus noortest (sh osalus noorsootöös, edasi suunatud jmt).

¹⁸ Võrreldes esimese hankega muutus osaluse märkimine, 2015-2018 registreeriti erinevaid noori, 2019-2021 registreeritakse nii erinevaid noori kui ka vajadusel programmi katkestamisel tagasipöördumist programmi või uue tugiteenuse pakkumist

¹⁹ Haridus- ja Noorteameti Osa 2 hanke tingimused

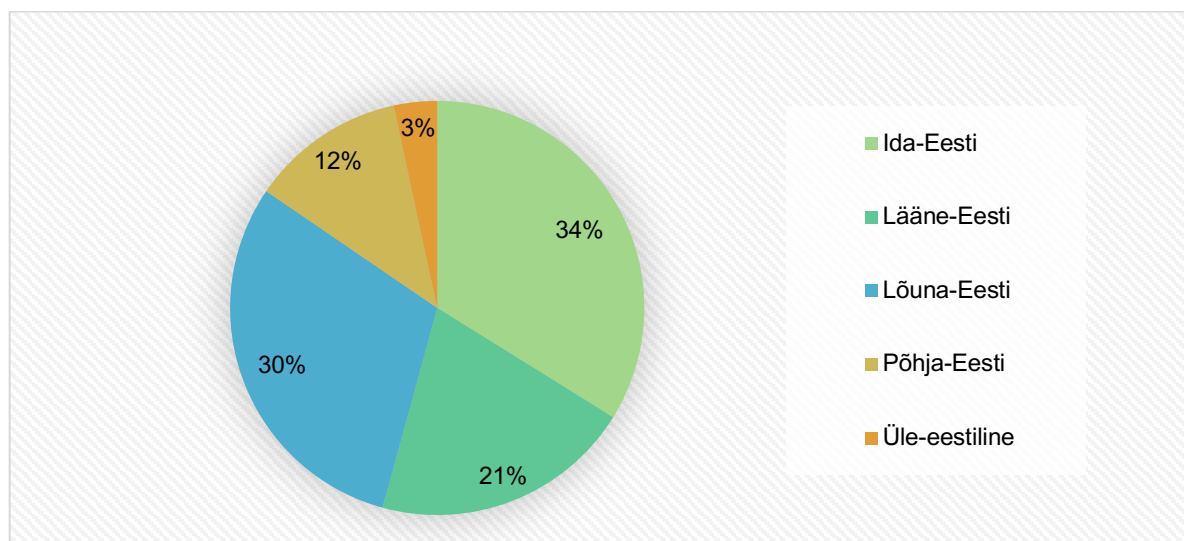
²⁰ "Noorte Tugila" teenuse kirjeldus ja rakendamine, Eesti ANK

"Hoog Sisse", koordineerib Tallinna Haridusamet

Perioodi 2019-2021 eesmärk on luua kolme aasta jooksul (2019–2021) usalduslik kontakt Tallinna linnas 2893 mitteõppiva- või töötava noorega, pakkudes neile selliseid tegevusi ja tuge, mis toetavad noorte naasmist õpingutesse või tööle.²¹ Programmi põhitegevusteks on mitteõppivate või –töötavate noorte leidmine, kontakti loomine ja hoidmine, individuaalse toe pakkumine, motiveerimine ja aktiivsetesse tegevustesse kaasamine, mis toetaksid noore õpingute jätkamist või astumist tööellu²². 31.12.2020 seisuga on Noortekeskuse Logiraamatu alusel jõutud 510 juhtumini, mis teeb tulemuslikkuseks 18%. 2020. aastal on lisandunud 342 noort. Programmist on väljunud alates hanke algusest 384 noort, mis teeb 13% 2021.aasta lõpuks seatud eesmärgist. 4. faasi jõudnud noortest 85% on edukad (üks viiest ametlikust indikaatorist on nimetatud).

Regionaalne lähenemine perioodil 2019-2020

Eesti ANK katab oma "Noorte Tugila" tugiteenuse pakkumisega 48% kohalikke omavalitsusi (Osa 2), sõlmides selleks lepinguid 24 juriidilise isikuga üle Eesti (vt Joonis 6). Tugiteenust ei viida ellu Hiiumaal ja Harjumaal, v.a Tallinnas, kus teostab sarnast noorte tugiteenust Tallinna Haridusamet (2019-2020 koordineeris Tallinna Spordi- ja Noorsooamet). Tugiteenuse nimeks on "Hoog sisse". Võttes aluseks teenusepakkujate regioonid, on kõige enam saanud tuge Ida-Eesti noored (34%) ja Lõuna-Eesti (30%) noored.

Joonis 6. Tugiteenustesse jõudmine alategevuste lõikes perioodil 2019-2020 (%)

²¹ Tallinna noorte tugiprogramm "Hoog sisse", <https://www.tallinn.ee/est/noorteinfo/hoog-sisse>

²² Samas

Noorte toetamise märkamised

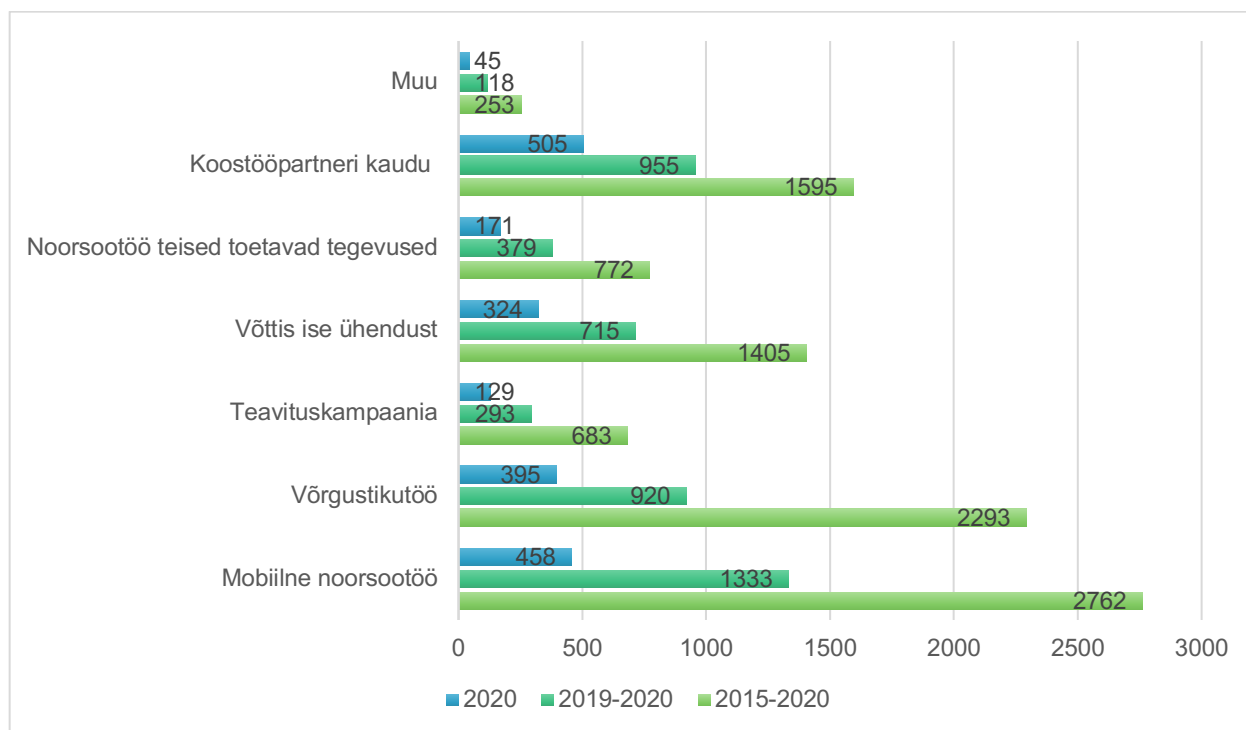
I ETAPP: Noorteni jõudmine

Raskemates oludes noorte (NEET-staatuses noorte) jaoks tugimeetmete käivitamine ja rakendamine tegevussuuna ("Noorte Tugila" ja "Hoog sisse") (edaspidi Tugiteenus) **keskmes on üldjuhul noorsootöö, noore jõustamine ja noore motivatsiooni toetamine**. Teenuse esimene etapp on seotud noorte leidmisega. Selleks kasutatakse erinevaid võimalusi, nagu mobiilne noorsootöö, koostöö KOViga Noortegarantii tugisüsteemi toel, koostöös Eesti Töötukassaga, erinevad noorsootöö võimalused (avatud noorsootöö, laagrid, malevad, projektid jmt), ühistegevused ja ühislahendamised võrgustikus ja teavitustöö.²³

Võttes analüüsi aluseks kõik juhtumid, mille kohta on info olemas alates 2015 (9763 juhtumit), selgub, et kõige enam on 5 aasta jooksul noorteni jõutud mobiilse noorsootöö kaudu. Teiseks on üldine võrgustikutöö (ühistegevused, messid jmt) ja koostööpartnerite kaudu saadud andmed (noorelt palutakse luba andmeid edastada või läheb noor ise tugiteenuse pakkuja juurde või tal on andmetele ligipääsu õigus).

Sarnane lähenemine samas järjestuses on toimunud ka hanke 2019-2020 perioodil (4713 juhtumit, kelle kohta info on teada). 2020. aastal toetatud noorte juhtumite alusel on aga näha, et teenusesse jõudmiseks on kasutatud küll endiselt erinevaid võimalusi (Joonis 7), on noorteni jõudmise lähenemiste järjestus muutunud (2027 juhtumit, kelle kohta on info teada).

²³ Saavutanud esmase kontakti noorega kas siis läbi kohtumise, vestluse internetis või vahendaja kaudu saab spetsialist edasi minna juba individuaalset lähenemist rakendades ja valides edasiseks suhtluseks noorele sobivaima viisi – telefoni, sotsiaalmeedia, skype'i, kohtumised, grupikohtumised vms. NEET-staatusega noorteni jõudmise viisid on maa- ja linnakogukondades erineva efektiivsusega.

Joonis 7. Tugiteenusesse jõudmine alategevuste lõikes erinevatel perioodidel (noorte arv)

Kui 2019. aastal oli esimesel kohal mobiilne noorsootöö (34%), siis 2020. aastal oli selleks koostööpartnerite poolt andmete saamine ehk noore nõusolekul suunati ta tuge saama tugiteenusesse või on spetsialistil ise andmete kättesaadavus tagatud (24% juhtumite puhul). Mobiilne noorsootöö on noorteni jõudmisel teisel kohal (22%).

Mobiilse noorsootöö eesmärk tugiteenuse kontekstis on toetada noort seal, kus noor asub, nt avalikus ruumis, virtuaalkeskondades²⁴. Olulisuse muutus juhtumikorralduses ehk noore leidmisel on osaliselt seotud ilmselt COVID-19 põhjustatud töökorralduse muudatustega, kus spetsialistidelt eeldati KOVide poolt mobiilse noorsootöö puhul avalikus ruumis pigem suunata noored koju, kui neid toetada.

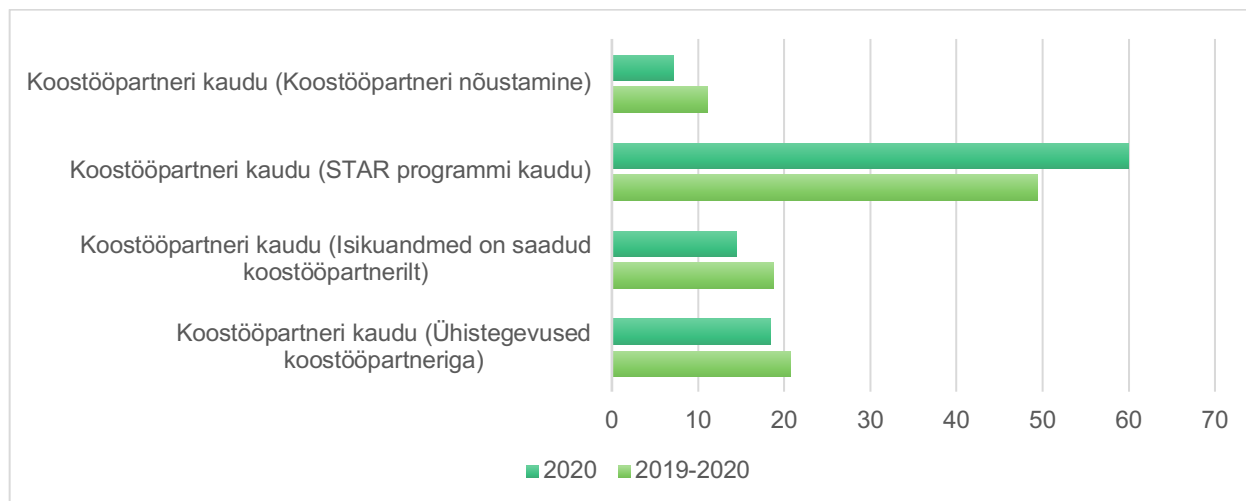
Kolmandaks sihtgrupini jõudmise viisiks 2020. aastal oli võrgustikutöö (19%), mille üldine protsent on jäänud varasema aastaga samaks.

Võttes aluseks nii perioodi 2015-2020 kui ka 2019-2020 ja ainult 2020, on näha, et 13-15% noortest on jõudnud ise erinevatel perioodidel tugiteenusesse, 85% noortest on vajanud aga selleks lisatõuget. See näitab, kui oluline on siinkohal valdkonnaülene töö, sest noore märkamiseks ja toetamiseks on lähtuvalt nende vajadustest olnud vajalik holistiline vaade.

Kui vaadata täpsemalt koostööpartnerite kaudu tugiteenusesse jõudnud noori, siis alates 2019. aastast joonistub välja 2018. aastal loodud NGTS tähtsuse tõus. Võttes aluseks vaid

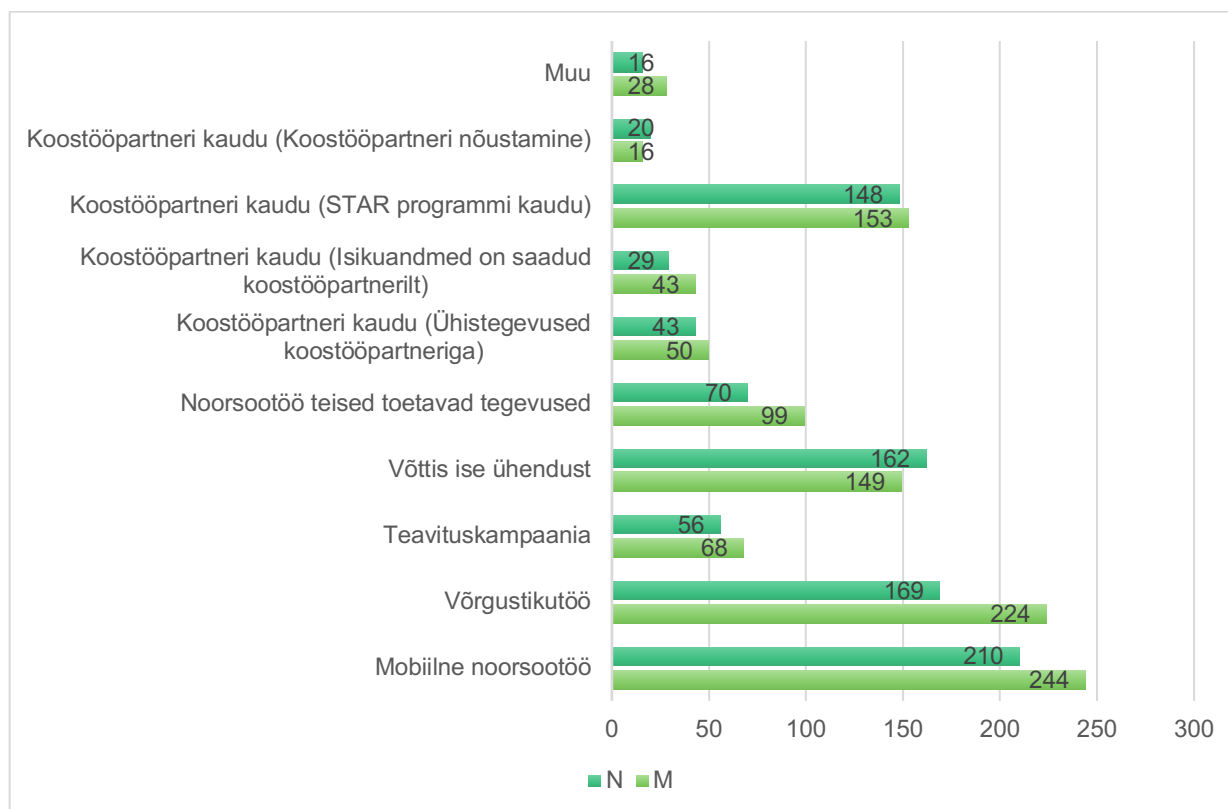
²⁴ Reile, A., Mäger, T. (2021). Mobiilse noorsootöö ja avatud noorsootöö ühisosade kontseptsioon. Eesti ANK

koostööpartnerite kaudu jõudnud noored, siis 2019. aastal jõudis neist 49% tugiteenusesse koostöös KOVi NGTS-ga ja 2020. aastal juba 60% (Joonis 8). Samas võttes aluseks arvulise näitaja, on see 2020. aastal langenud. Kokku on tugiteenusesse NGTS kaudu jõudnud 503 noort.

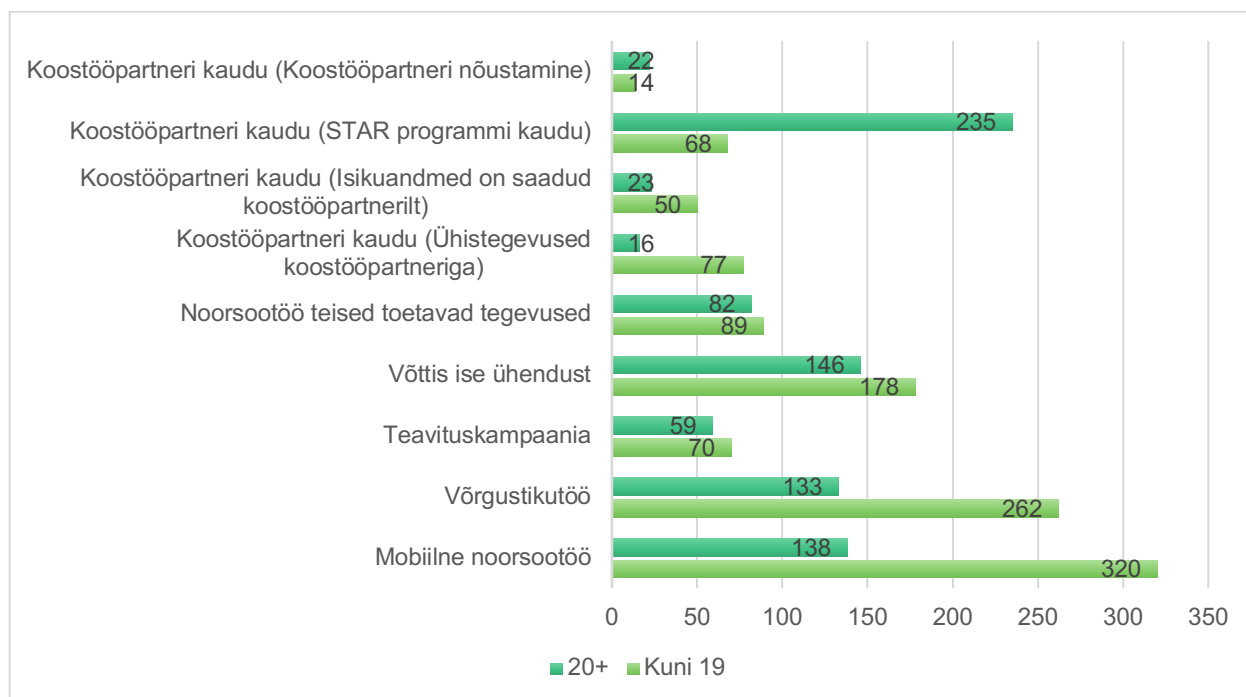
Joonis 8. Tugiteenusesse jõudmine koostöötegevuste alategevuste lõikes (%)

2020. aastat vaadates üldises plaanis sooliselt suurt erisust, kuidas noor teenusesse jõuab, ei ole. Väike erisus ilmneb “võttis ise ühendust” valiku puhul, mille kaudu on teenusesse jõudnud veidi enam naisi ja “võrgustikutöö” ning “mobiilne noorsootöö” valikud, mille kaudu on jõudnud teenusesse veidi enam mehi (Joonis 9). Võrreldes 2019. aasta analüüsiga, on muutunud mobiilse noorsootöö valik, 2019. aastal jõudis selle kaudu tugiteenusesse pigem rohkem naisi.

Joonis 9. Tugiteenusesse jõudmine tegevuste ja soo kaudu aastal 2020 (arv)

Vanuselisel on näha sarnaselt 2019. aastaga teatud erisusi “võrgustikutöö” ja “mobiilse noorsootöö” valikute puhul, kus teenusesse on selle kaudu jõudnud pigem noored vanuses 15–19 eluaastat (Joonis 10) ja ametlik suunamine pigem noortele vanuses üle 20 aasta. Mobiilse noorsootöö puhul saab seda seostada ka sellega, et suur osa teavitustööst toimub sotsiaalmeedia kaudu ning seal on veidi enam 15–19-aastaseid noori kui teistes vanusegruppides. Vanemad noored satuvad pigem staatuse tõttu kas NGTS nimekirjadesse või töötukassasse ja jõuavad nende kaudu tugiteenusesse.

Joonis 10. Tugiteenuses osalenud noorteni jõudmine tegevuste ja vanuse kaudu aastal 2020 (arv)

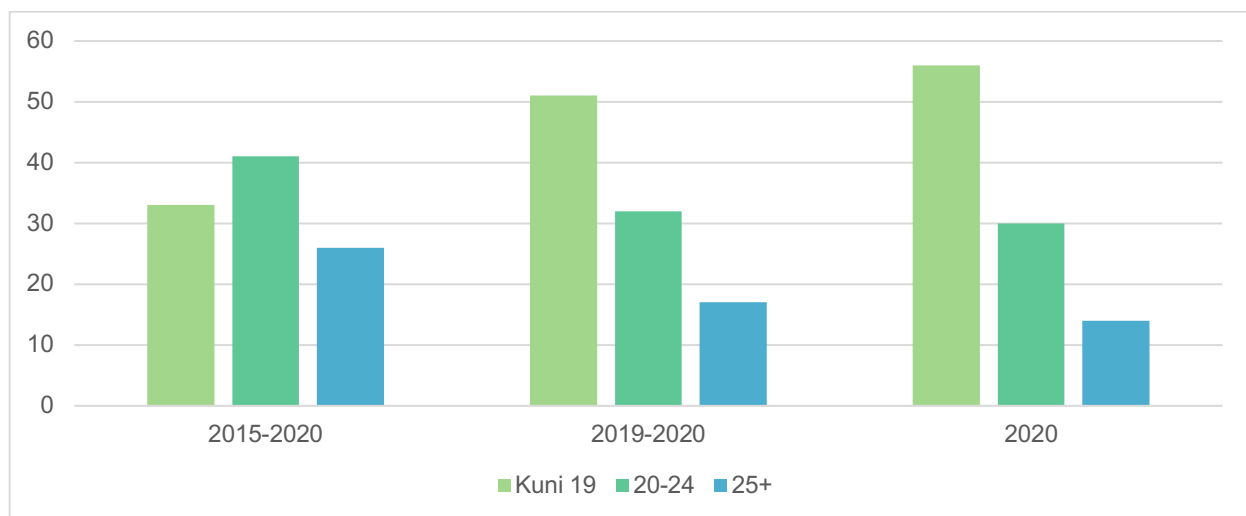
II ETAPP: Kaardistamine

Tugiteenuse teine etapp on seotud noore tausta, takistuste ja vajaduste kaardistamisega.

Sugu ja vanus

Võttes analüüsi aluseks kõik juhtumid, mille kohta on info olemas alates aastast 2015 (9843 juhumit), selgub, et kõige enam on 5 aasta jooksul tugiteenuses osalenud noori vanuses 20–24 (41%), teiseks on vanusegrupp kuni 19-aastased (33%) ja kolmandaks noored vanuses üle 25 aasta (26%) (Joonis 11).

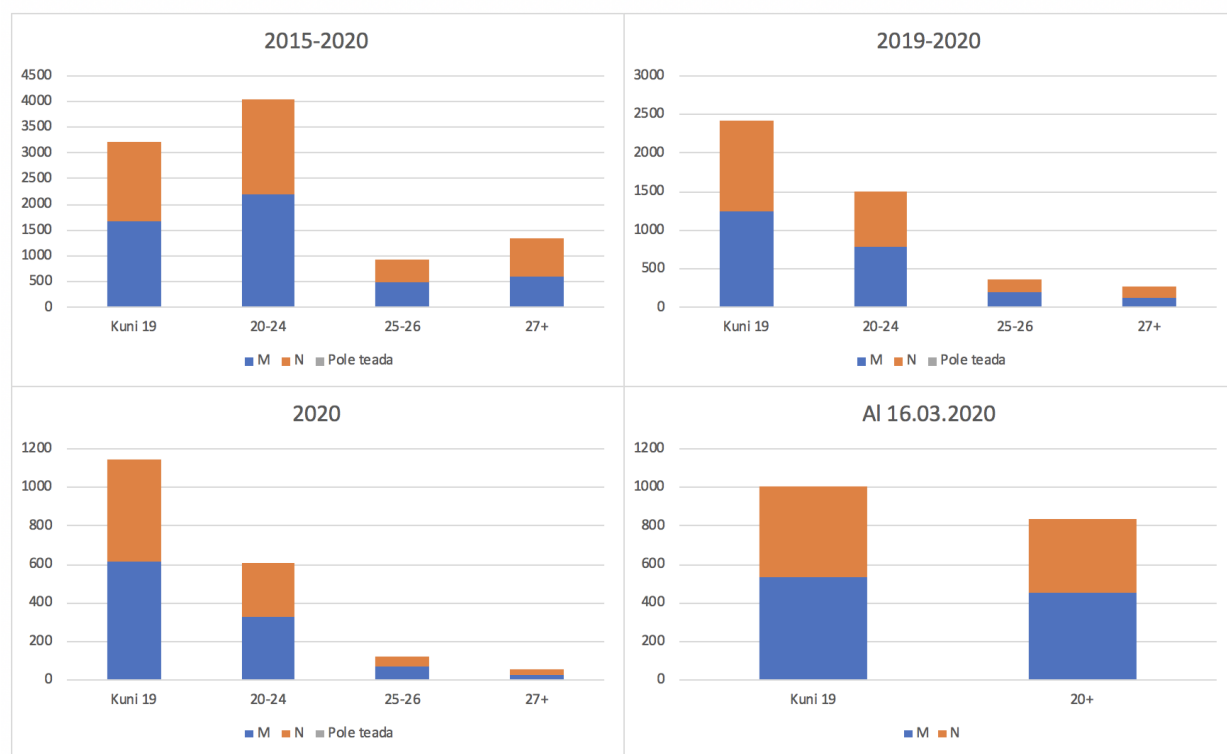
Kui vaadata, kelle kohta on info olemas (4768) perioodil 2019–2020, siis võrreldes kogu perioodiga on fookusesse tõusnud noored vanuses kuni 19 aastat. Perioodil 2019–2020 on nende osatähtsus teistest vanusegruppidest 51% ja aastal 2020 koguni 56%. Perioodil 2019–2020 on vanusegrupp 20–24 pigem samas osakaalus, vähenenud on pigem vanusegrupp 25+.

Joonis 11. Tugiteenuses osalenud noorte vanus erinevate perioodide lõikes (%)

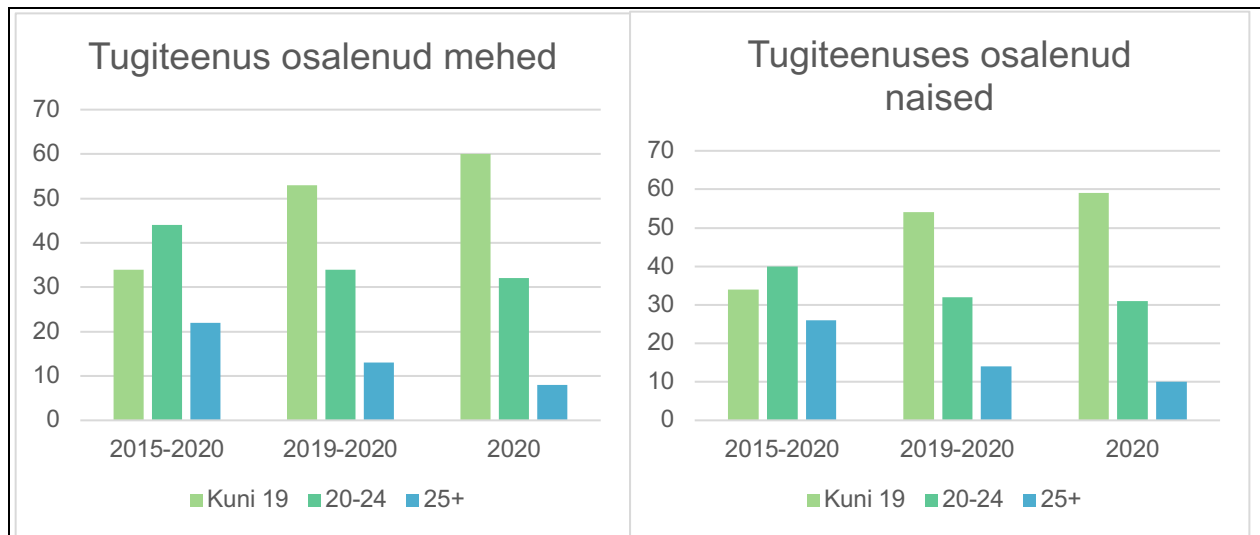
Seda leidu kinnitavad ka Eesti Statistikaameti 2020. aasta statistilised andmed, et NEET-staatuses noorte osakaal on tõusnud eelkõige vanuserühmas kuni 24 eluaastat.

Kui vaadata hankeperioode eraldi (2015–2020 ja 2019–2020), siis teenusesse on mõlemas perioodis jõudnud veidi rohkem mehi (Joonis 12). Samas arvuliselt ei ole vahed väga suured.

Joonis 12. Tugiteenuses osalenud noored vanusegruppide ja erinevate perioodide lõikes (noorte arv)

Kui vaadata osalenud noorte vanuseid ja sugu (Joonis 11), siis naistest on perioodil 2015–2020 olnud 34% vanuses 15–19 eluaastat, 40% vanuses 20–24 ja 26% vanemad kui 25. Sarnane osakaal on ka meestel, 34% on vanuses 15–19, 44% 20–24 ja 22% vanemad kui 25. Seega on kogu perioodil kõige enam osalenud tugiteenuses just noori vanuses 20–24.

Joonis 11. Tugiteenuses osalenud noored soo ja vanuse lõikes (%)

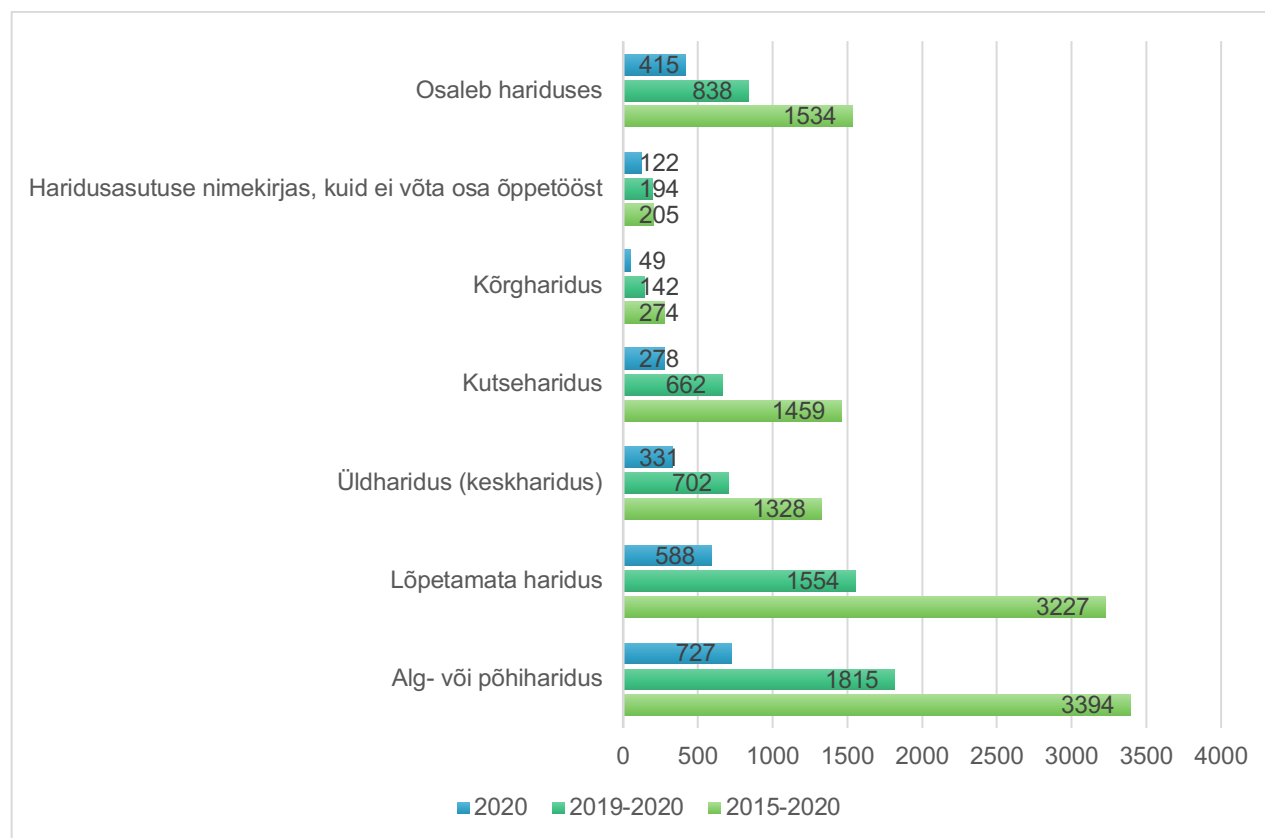
Võttes aluseks aastad 2019–2020, on näha kogu perioodiga võrreldes teatud muutus. Nii meeste kui ka naiste puhul tõuseb esile kuni 19-aastaste osakaal, olles 2019. aastal 55% ja 2020. aasta lõpuks juba 60% (Joonis 11). Selle muutuse taga on suuresti ka COVID-19, kus selles vanusegrupis olevad noored võisid kas haridusest välja kukkuda või olid väljakukkumisohtus. "Noorte Tugila" aruannete alusel saab välja tuua, et suuresti hoogustus koostöö koolidega.

Noortekeskuse Logiraamatu alusel on näha alates 16.03.2020 üle 20-aastaste vanusegrupis teatud mustri muutust (keskmiselt kiirem arvuline tõus), mistõttu on tugiteenuses järjest enam tunnetada ka vanemate noorte jõudmist teenusesse, kes on siis kas tööturult ja haridusest välja langemas või juba välja kukkunud, mistõttu võib 2021. aastat pidada taas uueks kohanemise aastaks.

Haridus

Analüüsides teenuses osalenud noorte hariduse tausta (Joonis 12, noore kohta sai teha mitu valikut), on perioodil 2015–2020 tugiteenusesse jõudnud kõige enam noori, kellel on kas alg- või põhiharidus ja/või tasemeharidus pooleli jäänud. Viimastel aastatel on arvuliselt tõusnud eelkõige sihtgrupp, kellel on kas alg- või põhiharidus. See on suuresti kooskõlas varasema märkamisega, et fookuses on olnud noored 15–19. Seega näitab tugiteenusesse jõudmine, et üles on leitud nii need noored, kellel on kas madal haridus, tasemeharidus pooleli või haridusest välja kukkumise oht. Samas näitab hariduse tausta heterogeensus, et teenusesse jõuavad ka näiteks kutse- või kõrgharidusega noored, mistõttu tuleb seda teenust näha ka võimalusena kõikide noorte toetamisel,

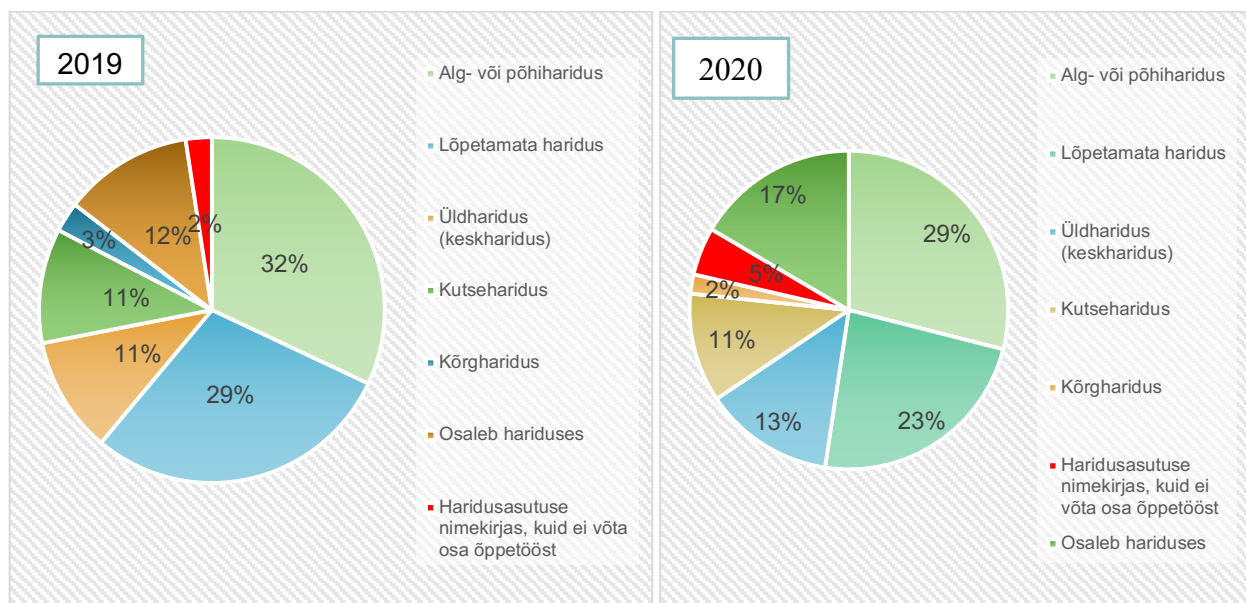
kelle toetuse vajadus ei pruugi tuleneda tema enda otsustest. Seda leidu kinnitavad ka Eesti Statistikaameti 2020. aasta statistilised andmed, et NEET-staatuses noorte osakaal on tõusnud eelkõige noorte hulgas, kellel on teise taseme haridus.

Joonis 12. Tugiteenuses osalenud noorte haridustaust erinevate perioodide lõikes (arv)

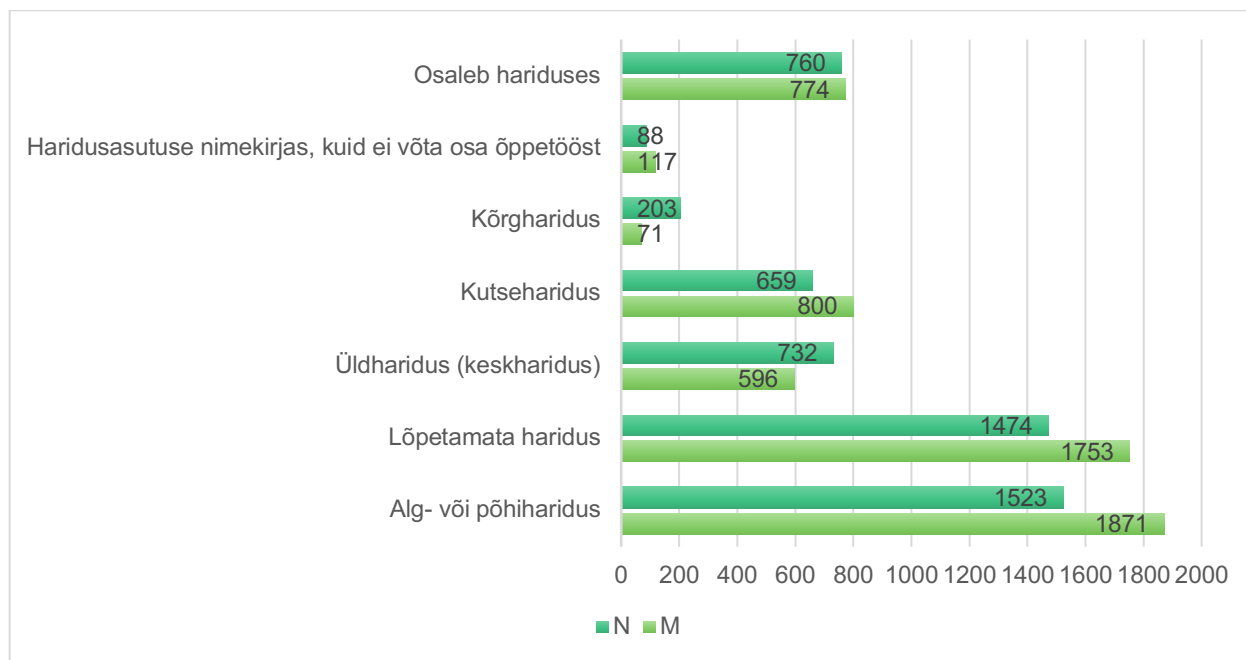
Noortekeskuste Logiraamatu alusel saab välja tuua, et võrreldes esimese hanke perioodiga on suurenenud noorte arv, kes on kas kooli nimekirjas, aga ei osale õppetöös või on tekkinud õppimis- või käitumiskeskused ja seega haridusest välja langemas, 2019. aastal on neid olnud meie osalenud noortest 2%, 2020.aastal 5% (Joonis 13). Sihtgrupi suurenemine on otseselt seotud ka sellega, et põhikoolist väljalangenute arv on kasvamas ja sel põhjusel on suurem fookus olnud üle-eestilist vaadet silmas pidades suunatud sellele sihtgrupile. Eesti Statistikaameti andmetel oli perioodil 2017–2019 see kasv 26%, sh 7.-9. klass 22% (Statistikaamet, 2021)²⁵.

²⁵ https://andmed.stat.ee/et/stat/eri-valdkondade-statistika_loimumine/HT140U

Joonis 13. Tugiteenuses osalenud noored haridustaseme lõike aastatel 2019 ja 2020 (%)

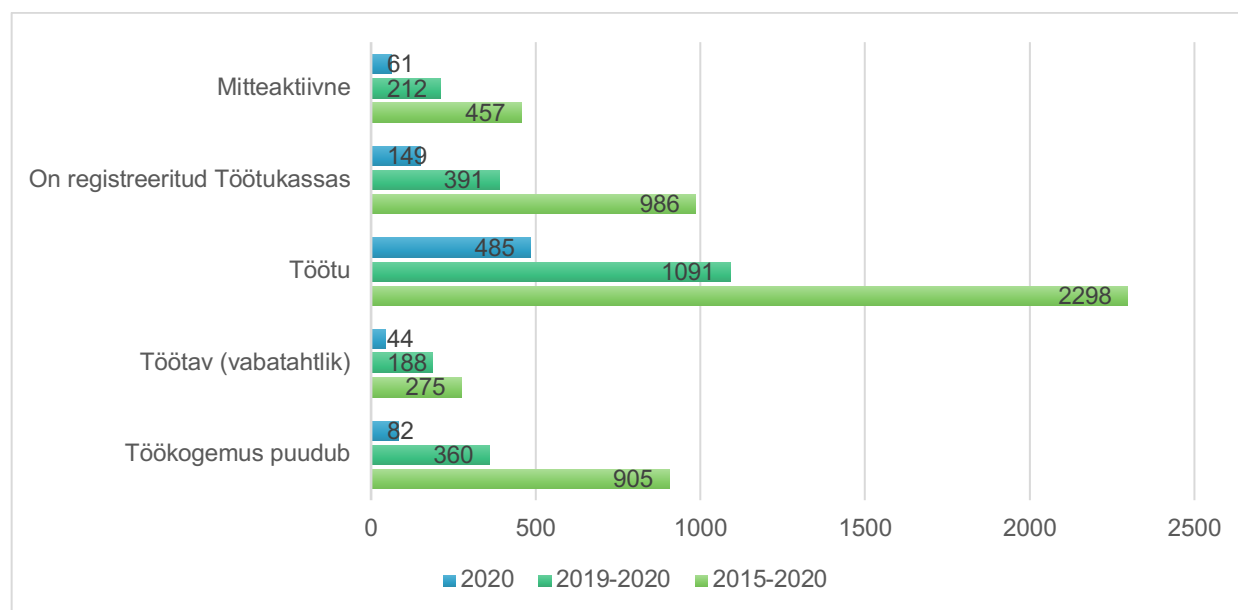
Sooline erisus tuleb välja sarnaselt 2019. aasta analüüsiga, kus eelkõige kutse- ja põhihariduse tausta puhul on rohkem mehi, ja üldhariduse puhul, kus on veidi rohkem naisi (Joonis 14).

Joonis 14. Tugiteenuse osalevate noorte haridustaseme ja soo lõikes (2020) (arv)

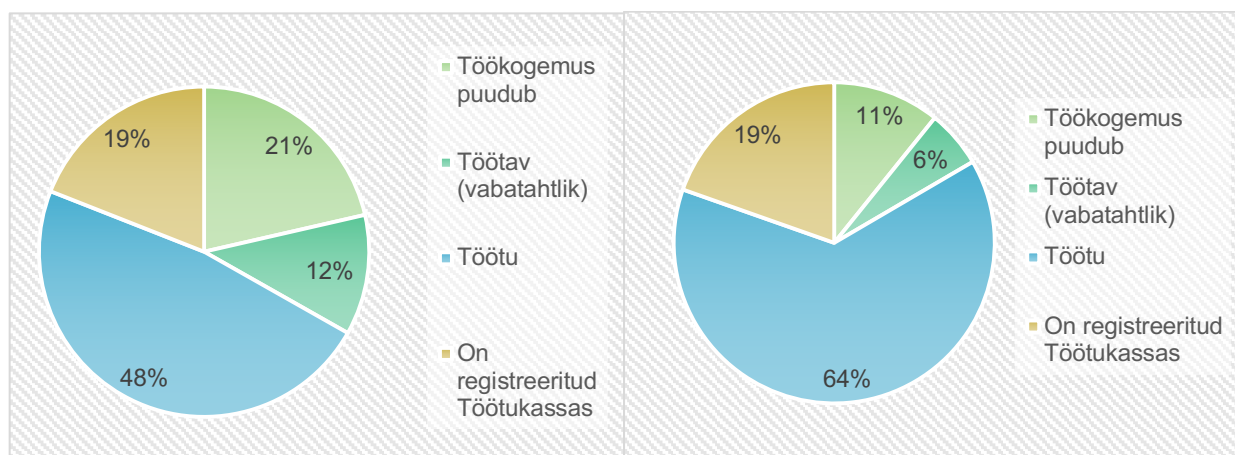
Töökogemus

Analüüsidest teenuses osalenud noorte töökogemuse tausta (Joonis 16, noore kohta sai teha mitu valikut), on perioodil 2015–2020 tugiteenusesse jõudnud kõige enam noori, kes ei tee sel hetkel tööd või on Töötukassas registreeritud töötuna. 15% noortest ei oma varasemat töökogemust. Sarnane osakaal on jätkunud ka aastatel 2019–2020 ja 2020. aastal.

Joonis 16. Tugiteenuses osalenud noored töökogemuse lõikes erinevate perioodidel (arv)

Kui vaadata täpsemalt 2019. ja 2020. aasta võrdlust noorte kohta, kelle puhul on töökogemus nimetatud, siis on näha töötute noorte kasvu, varasema 48% asemel on see 64%. See on kooskõlas tugiteenuse pakkuja märkamistega ja COVID-19 seotud Eesti Töötukassa poolt välja toodud statistikaga, mis näitab, et tööturu üheks haavatavaks sihtgrupis on olnud noored vanuses 20–24 (Joonis 17). Seda leidu kinnitavad ka Eesti Statistikaameti 2020. aasta statistilised andmed, et NEET-staatuses noorte osakaal on tõusnud eelkõige noorte hulgas, kes on ametlikult end töötuna registreerinud.

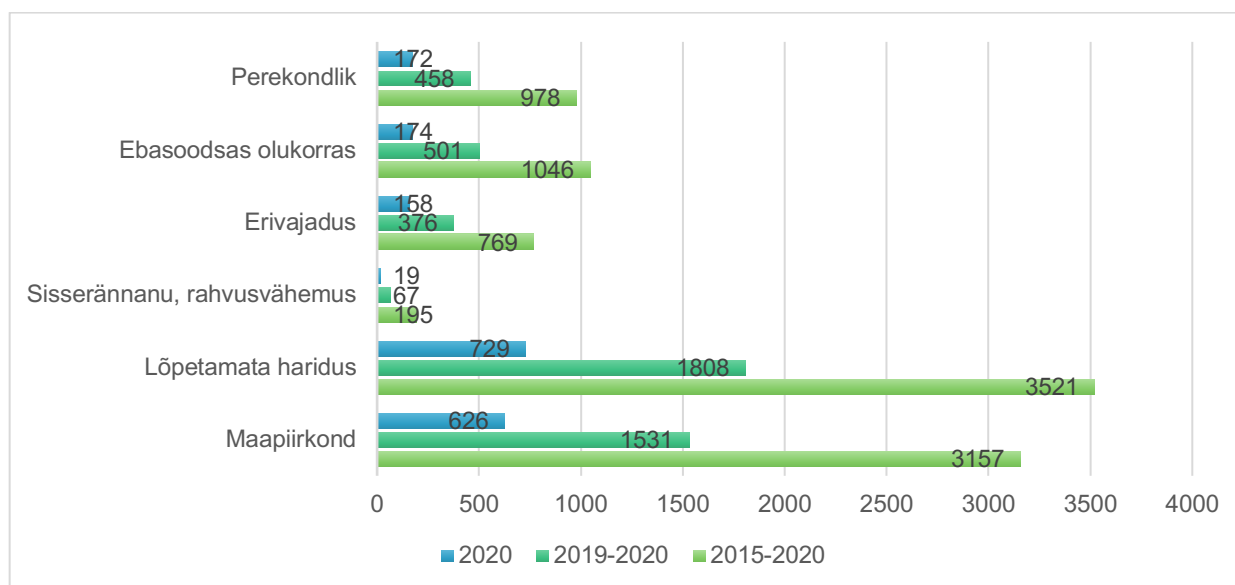

Joonis 17. Tugiteenuses (2019 ja 2020) osalenud noored töökogemuse lõikes (%)

Noortekeskuste Logiraamatu alusel saab välja tuua, et sooliselt ilmneb teatud erisus selles, et 2019. aasta osalenud noorte puhul puudus töökogemus pigem naistel ning 2020. aastal meestel. Lisaks on 2020. aastal sisenenud tugiteenusesse pigem rohkem mehi, kes hetkel ei tööta.

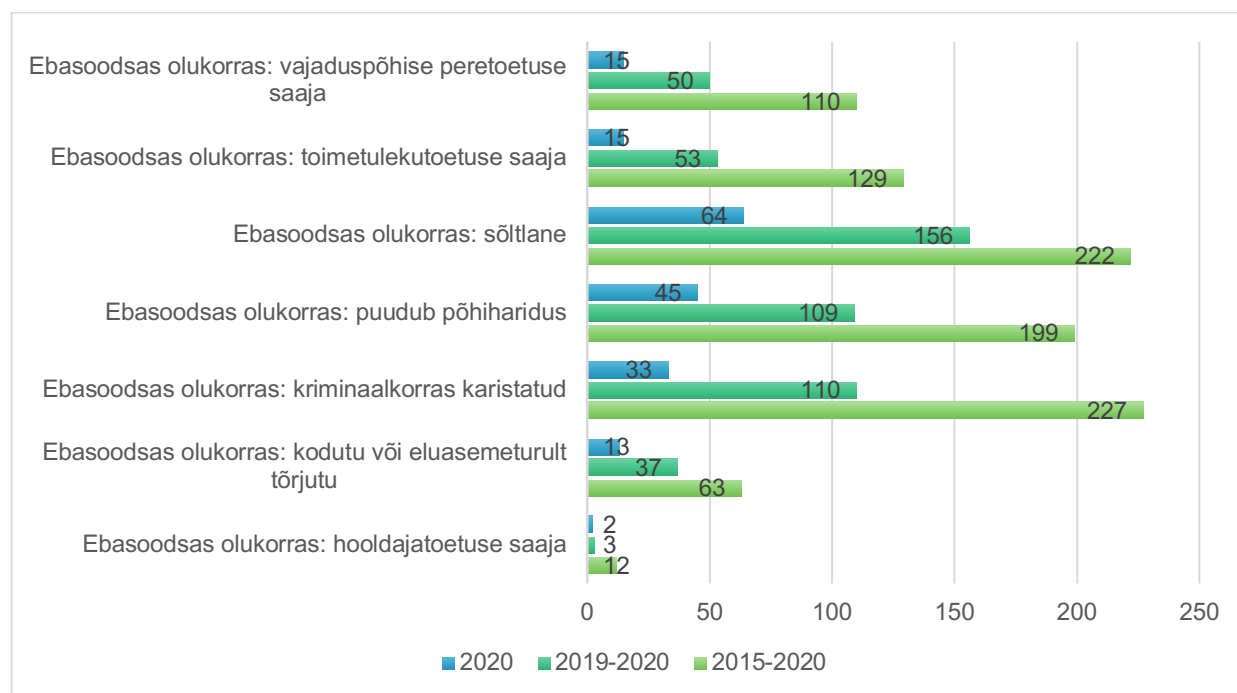
Takistus

Analüüsides teenuses osalenud noorte takistusi (Joonis 18, noore kohta sai teha mitu valikut), on perioodil 2015–2020 tugiteenusesse jõudnud kõige enam noori, kellel on takistusena märgitud lõpetamata haridus ja maapiirkond. Sarnased märkamised on olnud ka 2019–2020 ja 2020. aastal.

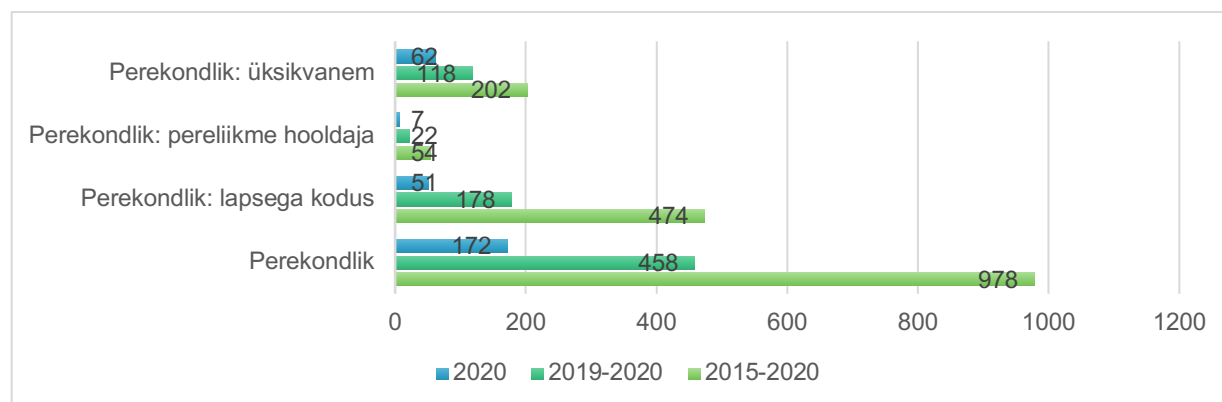
Joonis 18. Tugiteenuses osalenud noored takistuste lõikes erinevatel perioodidel (arv)

Kui vaadata osalenud noori, kelle puhul on märgitud tunnus “ebasoodne olukord” (Joonis 19), siis selles grupis on kõige enam perioodil 2015–2020 tehtud valikud järgmised: sõltlane (mõnuainete tarbimise sõltuvus), kriminaalkorras karistatud ja puudub põhiharidus. Perioodil 2019–2020 on vähesel määral tõusnud noorte arv, kelle ebasoodsa olukorra taga on mõnuainete sõltuvus, varasema 5 aasta vastava sihtgrupi noorte arvuni on hetkel jõutud kahe aastaga.

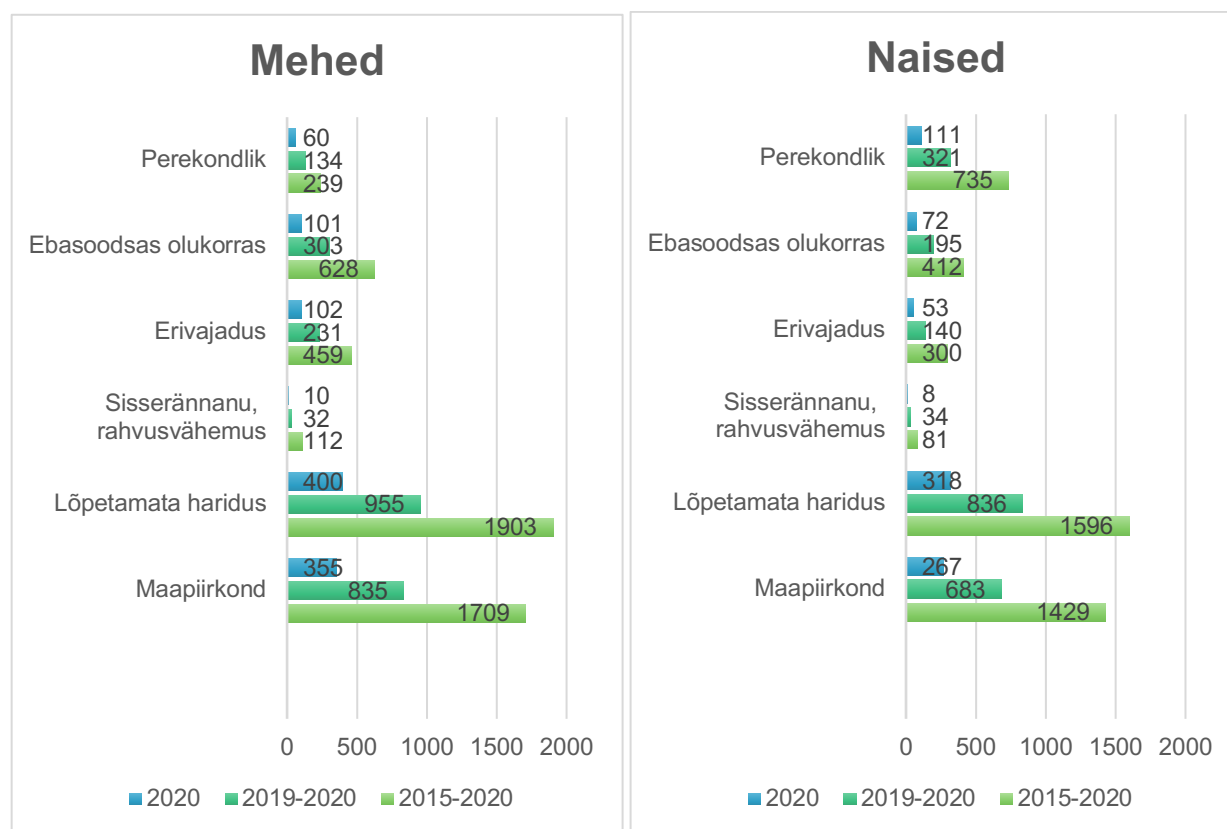
Joonis 19. Tugiteenuses osalenud noored takistuste alagruppide lõikes erinevatel perioodidel (arv)

Perekondlike põhjuste puhul on perioodil 2015–2020 vaid osaliselt täpsemad tunnused märgitud ja neist suurim grupp on neid, kes on lapsega kodune, samas on 2020. aastal nende sisenejate arv veidi vähenenud, pigem on tugiteenusesse jõudnud veidi enam neid, kelle puhul on märgitud valik “üksikvanem” (Joonis 20).

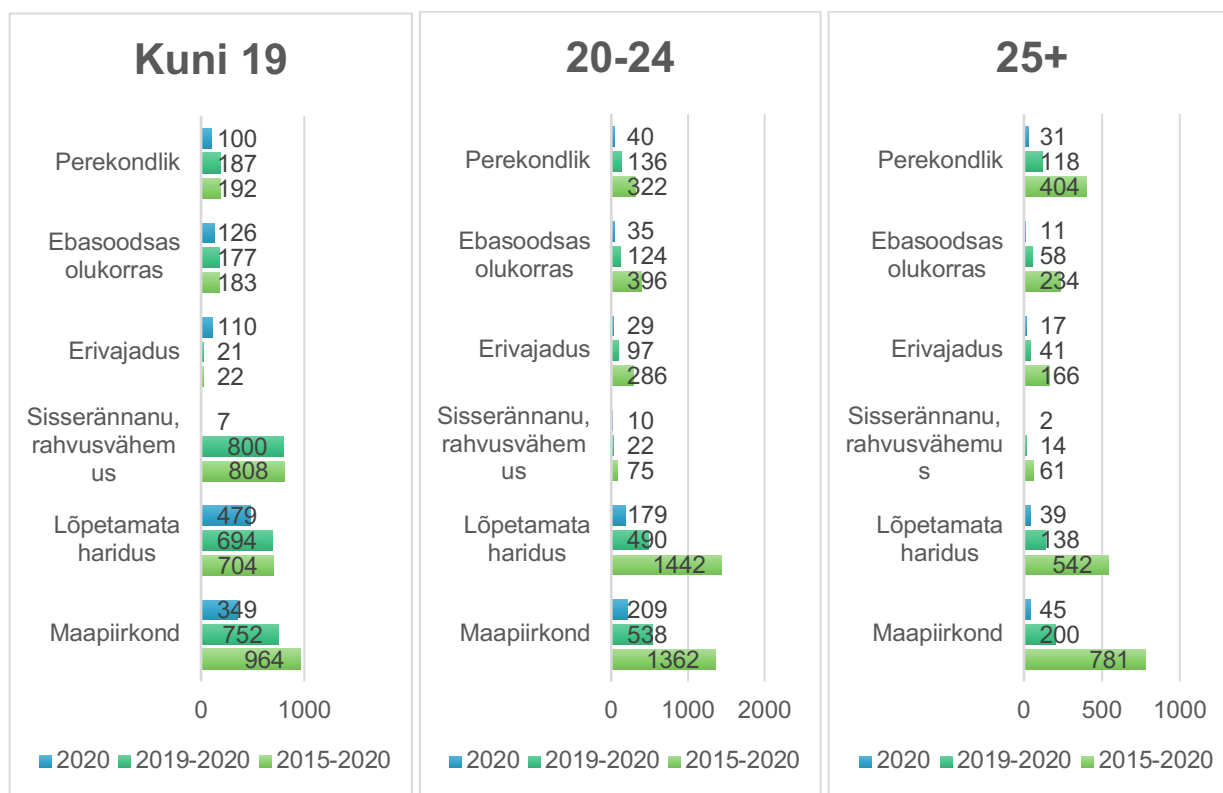
Joonis 20. Tugiteenusesse jõudmine alategevuste lõikes erinevatel perioodidel (arv)

Sooliselt on valiku “perekonna eest hoolitsemine” puhul pigem rohkem naisi ja “ebasoodne olukord ja lõpetamata põhiharidus” puhul pigem rohkem mehi (Joonis 21). Viimasel kahel aastal on sarnane trend jätkunud.

Joonis 21. Tugiteenuses osalenud noored takistuste ja soo võrdluses erinevatel perioodidel (arv)

Vanusegrupiti on näha, et kõikides gruppides on kõige suurema takistusena nimetatud maapiirkonda, teiseks lõpetamata haridust. Vanuses üle 25 aasta on seda veidi vähem. Kuna tugiteenuse fookuses on olnud noored vanuses kuni 19, joonistub seal välja suurem osakaal noori, kes on sisserännanud või rahvusvähemuse grupist. Vanusega kasvab ka osakaal noortest, kelle takistusena on märgitud erivajadus, ebasoodne olukord (mis võib olla seotud erinevate takistustega) ja perekondlik. Üldises plaanis on viimasel kahel aastal märgata sarnast trendi.

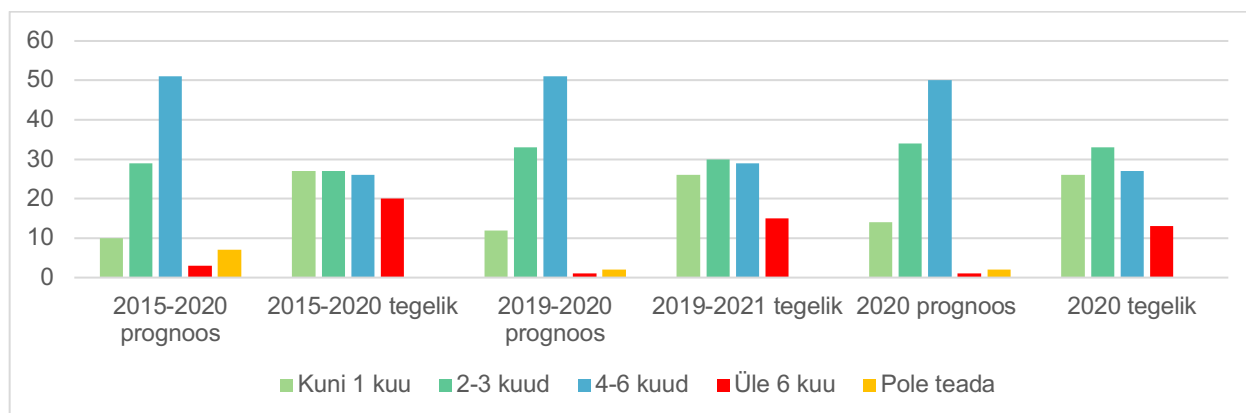

Joonis 22. Tugiteenuses osalenud noored takistuste ja soo võrdluses erinevatel perioodidel (noorte arv)

Teenuse ajaline vajadus

Spetsialistid saavad ressursside planeerimiseks juhtumikorralduse alguses prognoosida, kui kaua nende arvates võivad noored teenust vajada, lisaks näitab logiraamatu süsteem, kui kaua noored tegelikkuses teenuses osalesid. Selline süsteem võimaldab näha planeeritud ja tegelike ressursside kasutamise planeerimise seoseid.

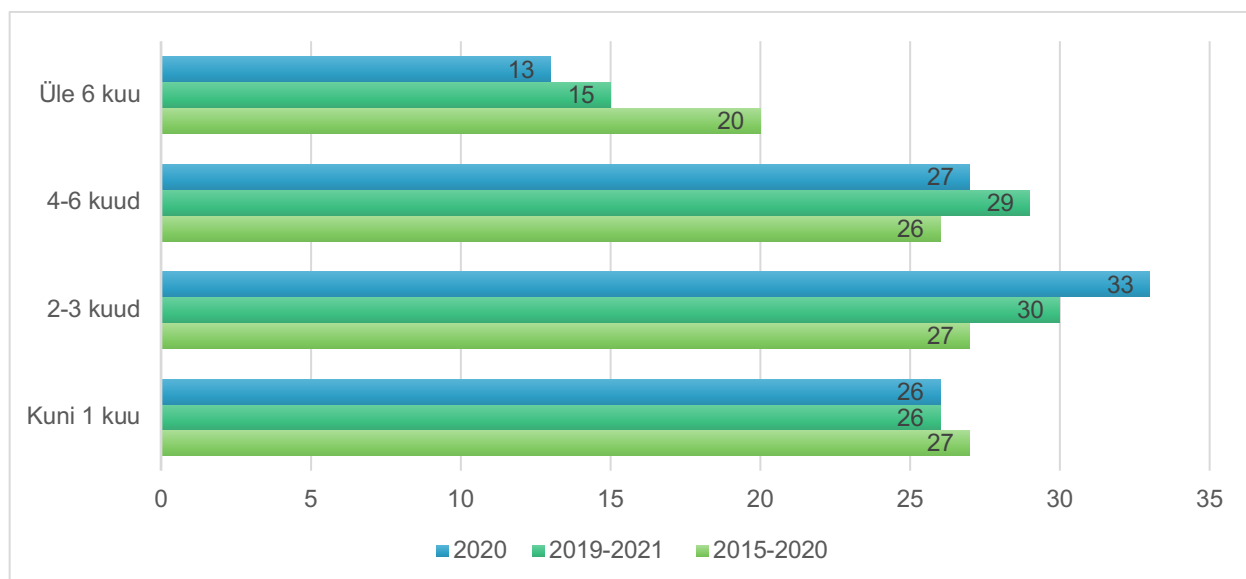
Võttes aluseks kõik perioodid, on võimalik näha, et aasta-aastalt tõuseb programmis noorte arv, keda soovitakse ja on ka toetatud ühe kuu vältel, samas on aasta-aastalt vähenenud noorte arv, kes vajavad teenust kauem kui 6 kuud. Selle põhjusena võib ka näha järjest sujuvamat koostööd erinevate osapoolte ja teenuste vahel. Kõige täpsemalt on ajalist ressursside vajadust planeeritud 2–3 kuu pikkuse tugiteenuse vajaduse puhul, kõige keerulisem on olnud planeerida noorte puhul, kes on tegelikkuses vajanud teenust kauem kui 6 kuud (Joonis 23).

Joonis 23. Tugiteenuses osalenud noored prognoosi ja tegeliku programmis osalemise võrdlus erinevatel perioodidel (%)

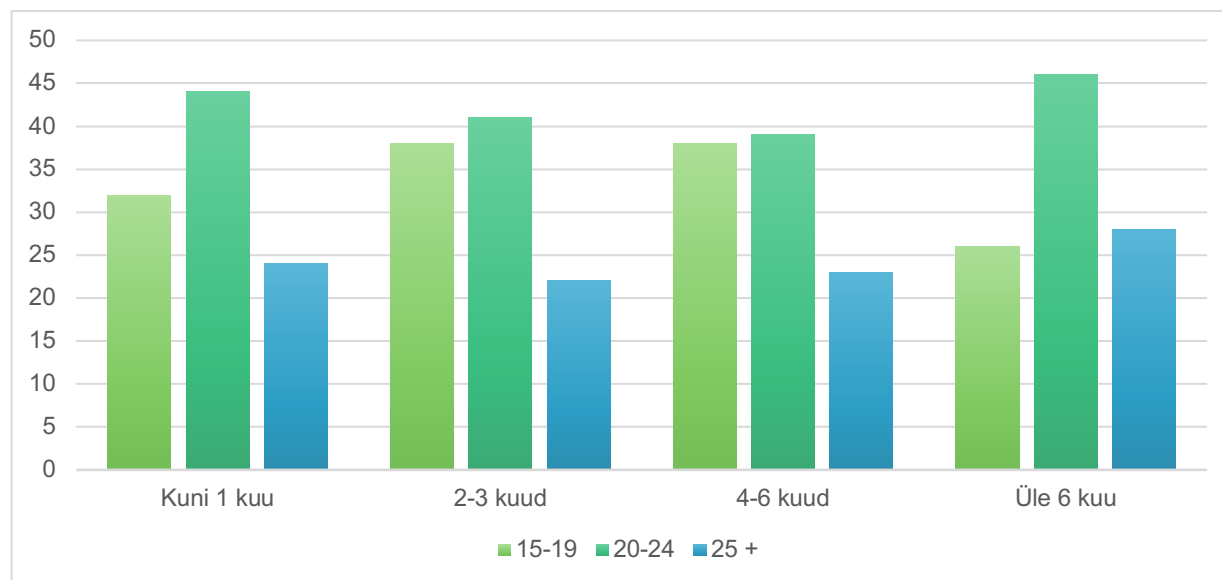
Perioodi 2015–2020 saab välja tuua, et noored on vajanud teenust järgmiselt: üks kuu 27%, kaks kuni kolm kuud 27%, neli kuni kuus kuud 26% ja üle kuue kuu 20%. See näitab, et programmi on jõudnud erineva toetusvajadusega noored. Oluline on välja tuua, et aruannete ja juhtumikorralduste kirjelduste alusel on näha, et sarnase vajadusega noorte puhul võib teenuse pikkus erineda, sest võimalused üle Eesti ei pruugi olla pakutavate võimaluste osas võrdsed. Lisaks näitab periood, et üle poole noortest vajab tuge kauem kui 4 kuud ja 1/5 üle kuue kuu.

Perioodil 2019–2020 on ühe kuu teenuse vajadus jäänud samaks, tõusnud aga 2–3 kuu ja 4–6 kuu teenuse vajadus, mille üheks muutujaks võib aruannete alusel välja tuua COVIDi pandeemia olukorra, mis pikendas teenuste vahelist liikumist või ei olnud kohe vajalikku toetavat teenust pakkuda/saadaval. Seda kinnitab ka 2020. aasta perioodi näitaja, kus 2–3 kuu teenuse vajadus võrreldes kogu perioodiga on kõrgem, 26% asemel 33%.

Joonis 24. Tugiteenuses osalenud noored programmis osalemise pikkuse lõikes erinevatel perioodidel (%)

Kui vaadata tugiteenuse ajalise ressursi vajadust perioodil 2015–2020, siis noored vanuses 20–24 on igas valikus kõige enam esindatud (Joonis 25).

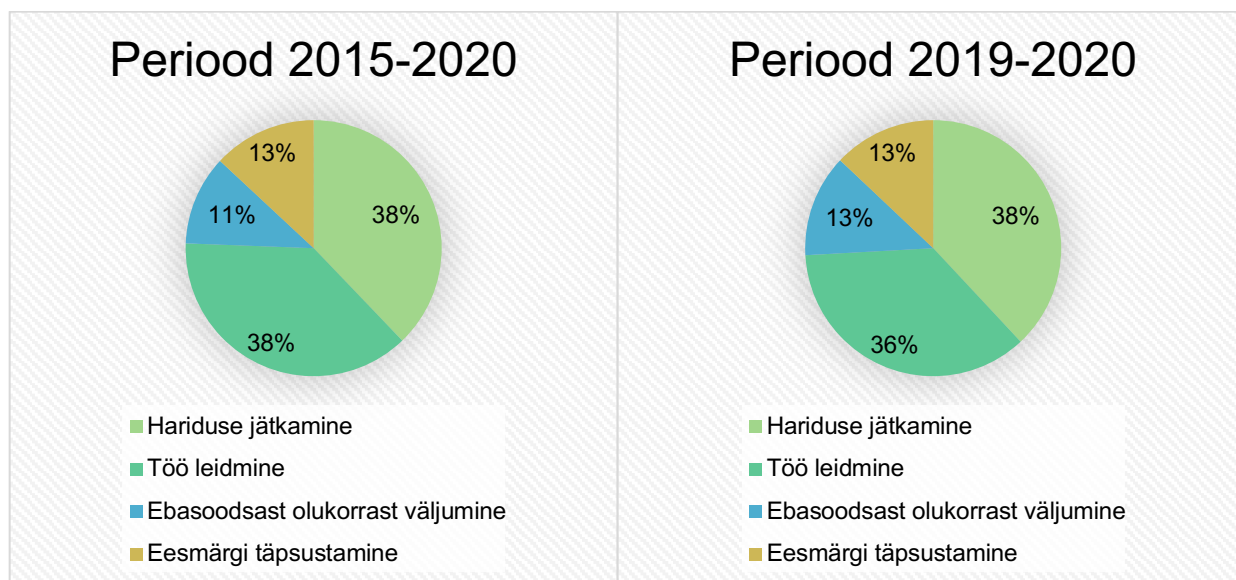
Joonis 25. Tugiteenuses osalenud noored programmis osalemise pikkuse ja soo lõikes erinevatel perioodidel (%)

III ETAPP: Lahenduse leidmine

Kolmas etapp on tugiteenuses seotud koosloomes noore ja vajadusel teiste osapooltega lahendusstrateegia loomisega. Oluline on seada kaugem eesmärk (nt tasemeõppesse jõudmine) ja selleks panna paika lühemad eesmärgid (nt arusaam, et soovitud teema huvitab), mida saab lahendada eelkõige antud teenuse kaudu (nt vabatahtlik tegevus või vastavasisulise töö jälgimine kohalikus ettevõttes).

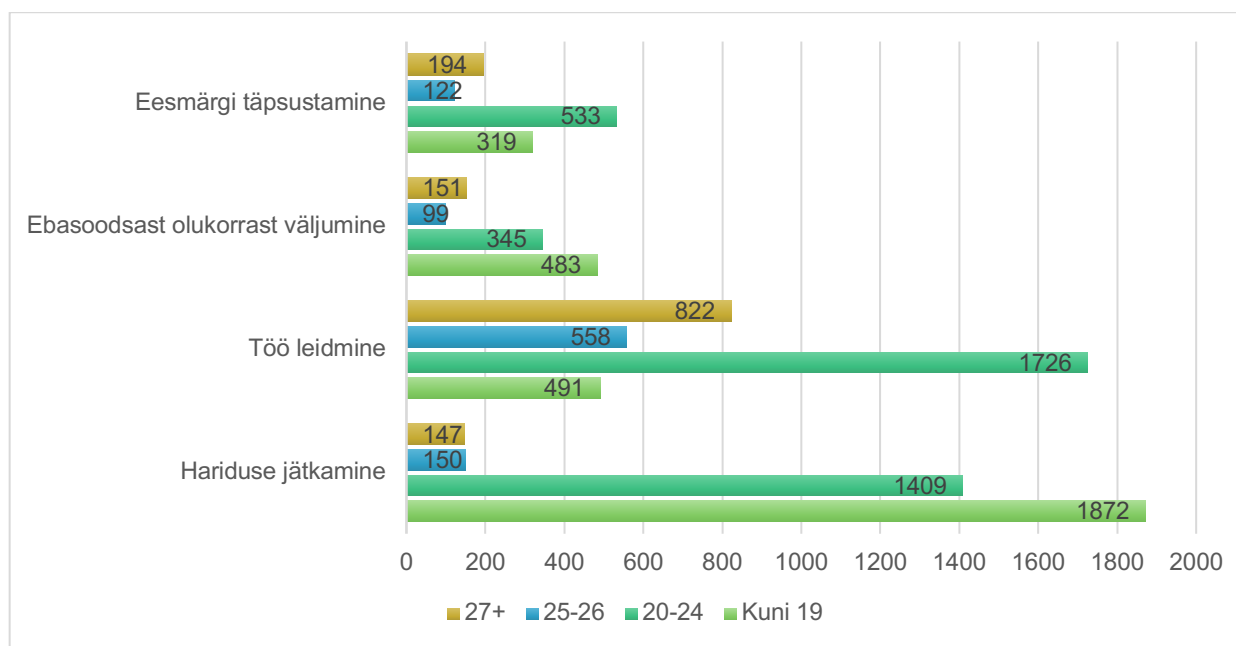
Peamised eesmärgid

Võttes aluseks perioodid 2015–2020 ja 2019–2020, on teenusesse jõudmise eesmärgid jäänud samaks, muutunud on vaid mõne protsendi osas ebasoodsast olukorrast väljumine. Fookuses on olnud tugiteenuse eesmärgist lähtuvalt haridusse jõudmine ja töö leidmine (Joonis 26).

Joonis 26. Tugiteenuses osalenud noored tugiteenuse kaugema eesmärgi lõikes erinevatel perioodidel (%)

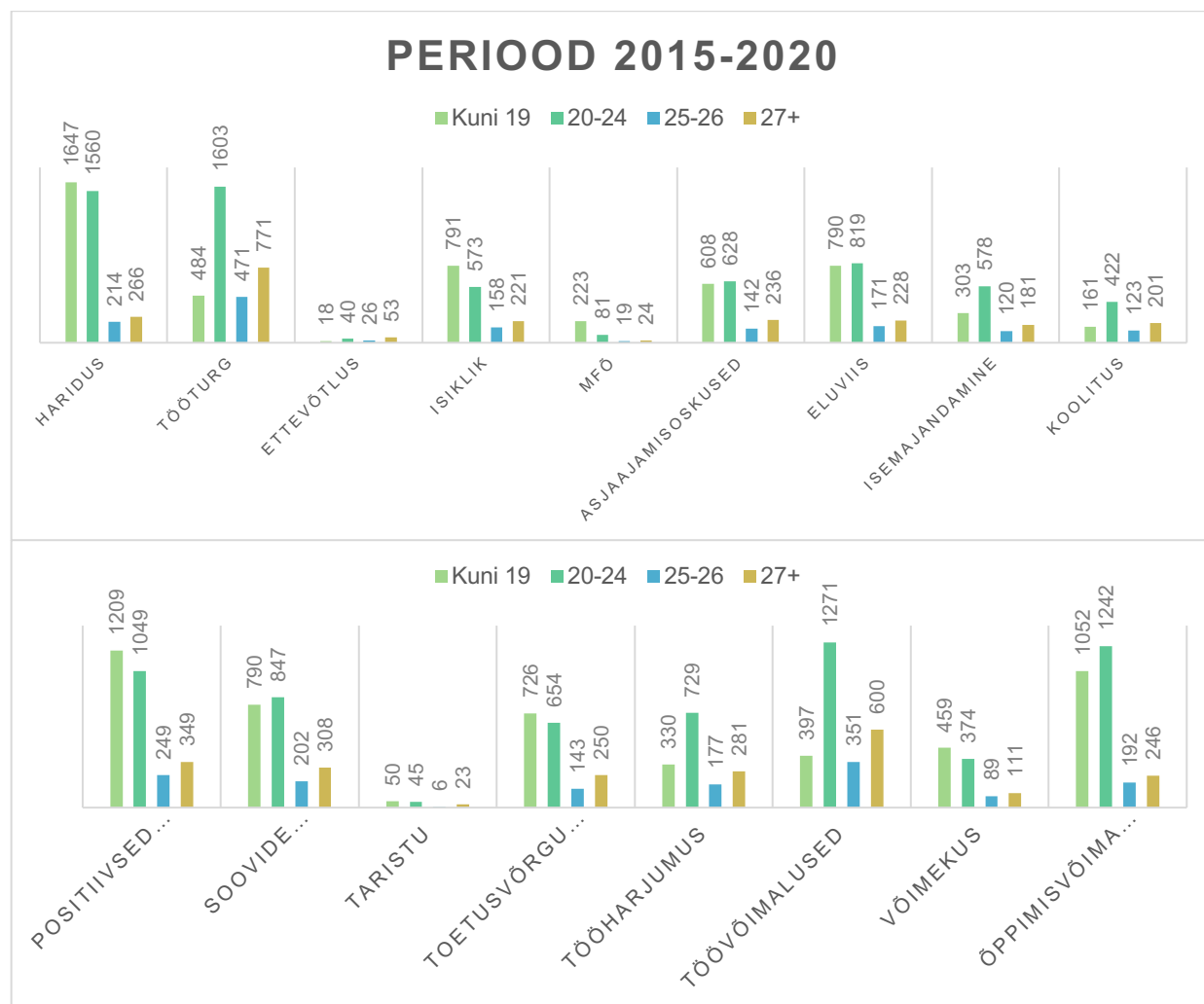
Period 2015–2020 ei näita soolist erisust. Vanuseliselt on näha, et nooremad liituvad programmiga eelkõige hariduse jätkamise ja vanemad noored pigem töö leidmise eesmärgil (Joonis 27).

Joonis 27. Tugiteenuses osalenud noored tugiteenuse kaugema eesmärgi ja vanuse lõikes perioodil 2015-2020 (arv)

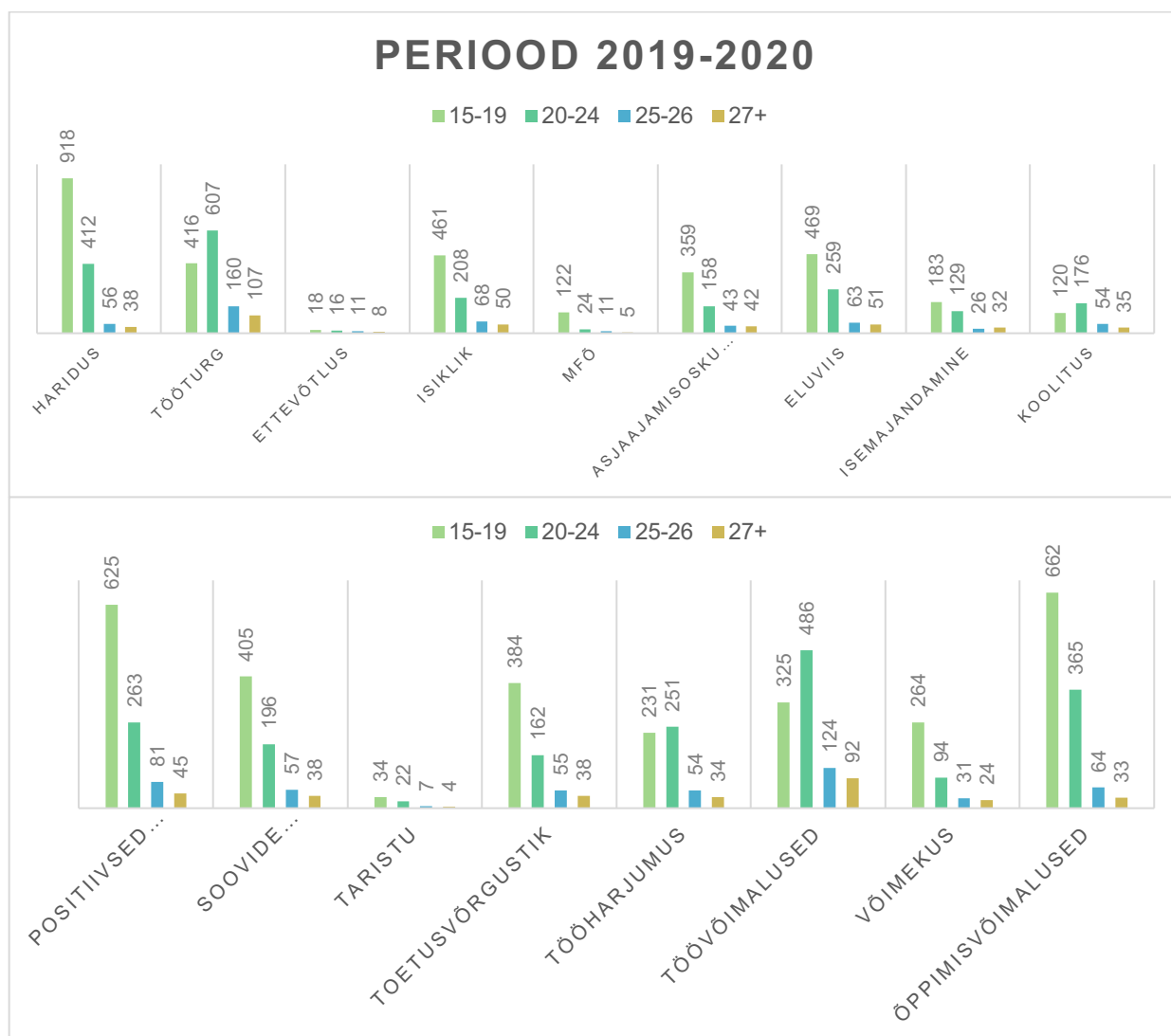
Tegevuskaardi valikud

Tegevuskaardi valikute puhul soolist erisust perioodil 2015–2020 ei ilmnenud (Joonis 28), pigem on seotud vanusest lähtuvate vajadustega. Sellest tulenevalt on ootuspärane, et vanuses 15–19 eluaastat on vajadus pigem teada saada õppimisvõimaluste ja haridusasutuste kohta ja kuna on vähem kogemusi, on ka olulised positiivsed uued kogemused. 20+ vanuses noorte puhul on olulisemad tööturg, töövõimalused, tööharjumuse arendamine, õppimisvõimalused (nt enesetäiendamine) ja isemajandamine. Mitmed teemad on vanusest sõltumata olulised – isikliku elu seadmine, eluviiside ülevaatamine, asjaajamisoskused, toetusvõrgustiku olemasolu ja soovide teadvustamine.

Joonis 28. Tugiteenuses osalenud noored tegevuskaardi alavalikute ja vanuste lõikes perioodil 2015-2020 (arv)

Perioodil 2019–2020 on toimunud teatud muutus, kus noored vanuses 20–24 on pigem suunanud fookusesse tööturu ja töövõimalused, hariduse jätkamine ja õppimisvõimaluste uurimine on valikuna pigem langenud (Joonis 29).

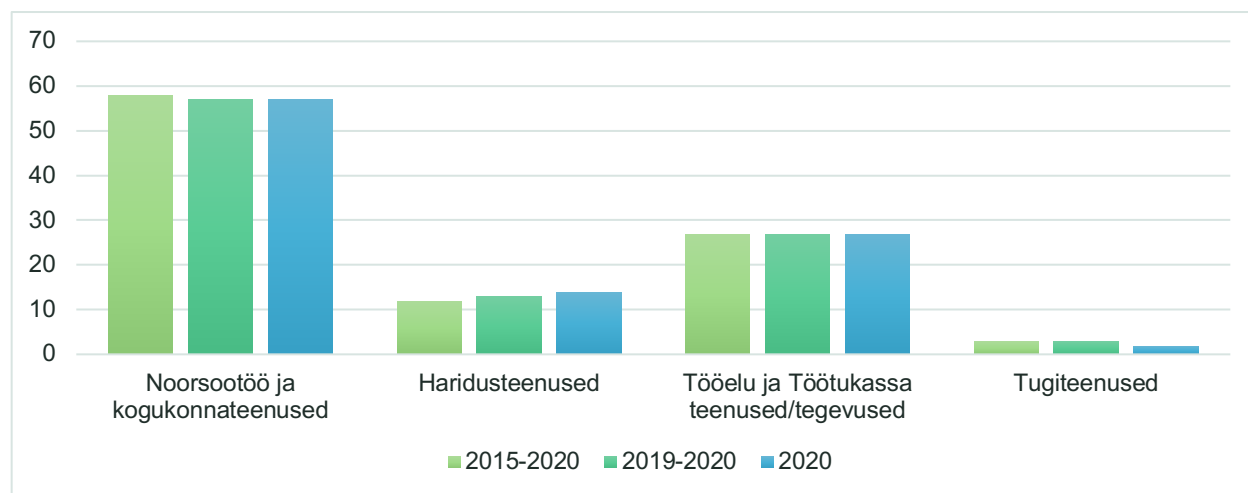
Joonis 29. Tugiteenuses osalenud noored tegevuskaardi alavalkute ja vanuste lõikes perioodil 2019-2020 (arv)

IV ETAPP: Lahenduse elluviimine

Neljas etapp on ühise strateegia elluviimine. Noor on teinud valiku, kelle toel ja mis tegevuse kaudu on ta soovinud tuge saada ja osaleb selles. Lahendus saab olla ka noorsootöö ja/või noortekeskuse sisene või koostöös teiste osapooltega, nagu nt Töötukassa teenused, haridusasutuste võimalused, sotsiaalvaldkonna teenused, üldised tugiteenused (nt psühholoog jmt), tööelu tegevused (nt ettevõtete võimalused) ja erinevad programmid. Oluline noore jaoks on spetsialisti olemasolu ja/või mentorluse jätkumine ka siis, kui noor liigub toetava tegevuse kaudu noortekeskusest välja, teiste koostööpartnerite teenuste juurde. Kui noor on osalenud teenuses vähemalt 4–6 kuud, tehakse vahehindamine, et olla kindel valitud strateegias. Vajadusel saab koostöös ja noore nõusolekul pakkuda uusi lahendusi.

Tegevused

Peamised noori toetavad tegevused (Joonis 30) on jagunenud neljaks. Võttes aluseks erinevad perioodid, ei ole näha suurt muutust, üldine osakaal on tugiteenuses jäänud samaks. Kõige enam on noori toetatud noorsootöö ja kogukonna erinevate tegevuste kaudu, nagu näiteks avatud noorsootöö, huvitegevus, noorteühingu tegevus, vabatahtlik tegevus, laagrid, malevad, rahvusvaheline noorsootöö, osaluskogud jne. Teine tegevussuund on seotud tööturu teenuste ja tegevustega, nagu näiteks meede “Minu esimene töökoht”, tööjalgimine ettevõtte juures, tööklubi, tööpraktika, hooajaline töö jmt. Kolmas peamine suund on haridusteenused ja koolitused ning neljas spetsiifilised tugiteenused. Vähesel määral on näha haridusteenuste tõusu ja seda just aastal 2020.

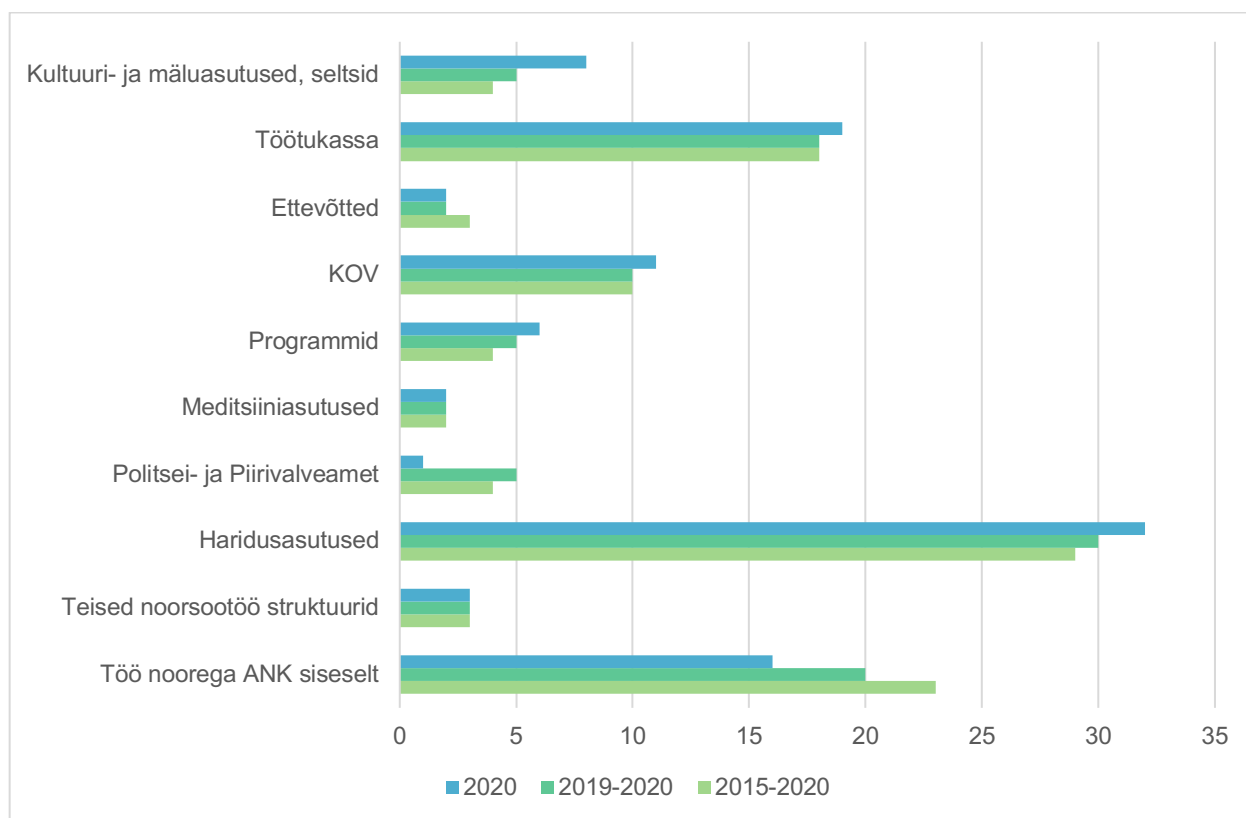

Joonis 30. Tugiteenuses osalenud noored valitud tugitegevusgruppide lõikes (%)

Noortekeskuse Logiraamatu alusel saab välja tuua, et üldises vaates ei erine valikud soo aspektist. Noorsootöö teenuste puhul on vähesel määral näha, et avatud noorsootöö kaudu kontakti loomine, hoidmine ja toetamine ning sportlikud tegevused on pigem meeste puhul kasutusel ja vabatahtlik tegevus ja ürituste korraldamine (grupitegevused) naiste puhul. Tööelu tegevuste puhul on väike erisus hooajalise töö, tööjalgimise ja tööpraktika puhul, kus on pigem veidi enam mehi kui naisi.

Koostöö

Võttes aluseks kõik perioodid, on näha, et aasta-aastalt on kaasatud osapoolte koostöö noore toetamisel olnud muutumises. Kui kogu perioodil on 23% noorte puhul välja toodud, et noori toetatakse (Joonis 31) eelkõige noortekeskuse-siseselt ja vajadust väljastpoolt spetsialistide kaasamiseks ei ole, siis on viimasel hankeperioodil see olnud muutumises, järjest enam kaasatakse teisi osapooli noorte juhtumite lahendamisse. Kõige enam on kaasatud haridusasutusi ja see on aasta-aastalt tõusnud. Sellele järgneb Eesti Töötukassa ja kohalik omavalitsus. 2020. aastal on langenud koostöö Politsei- ja Piirivalveametiga ja tõusnud koostöö kultuuri- ja mäluasutustega ning vähesel määral koostöö Töötukassa, KOV-i ja programme suunal.

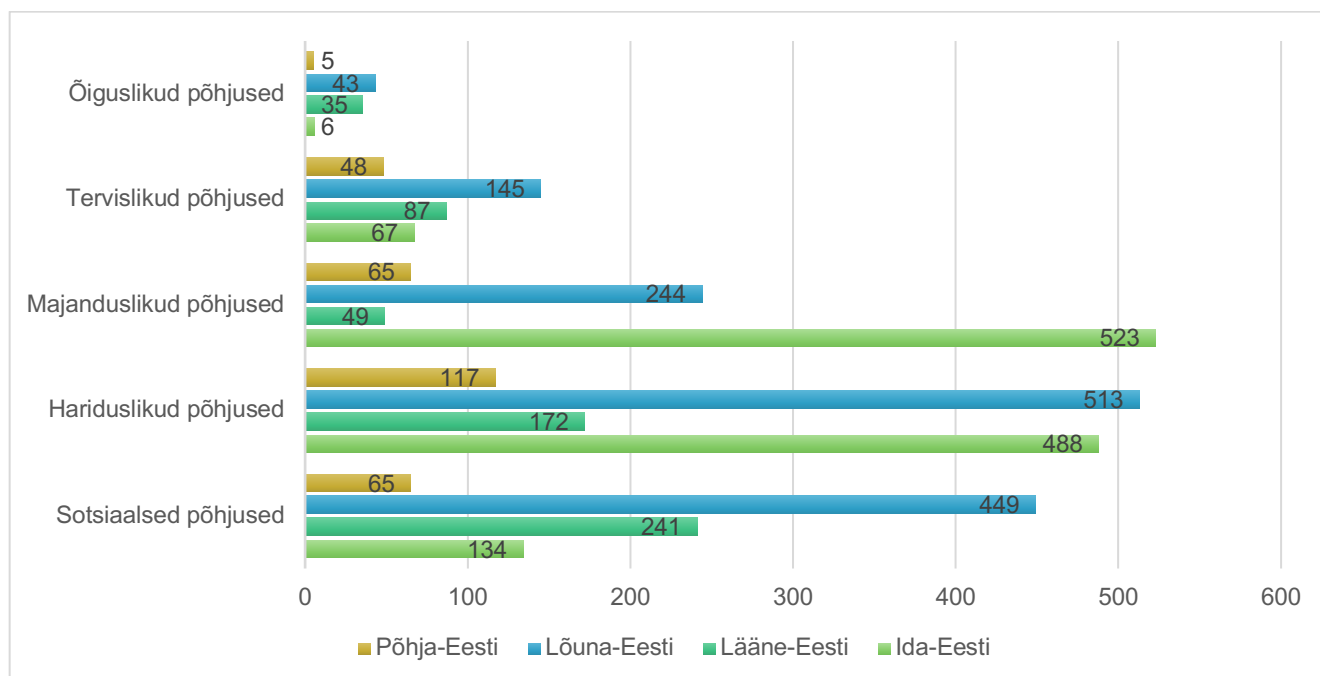
Joonis 31. Tugiteenuse osalenud noorte juhtumid koostööpartnerite ja erinevate perioodide lõikes (%)

Teenuses olevate noorte põhjused, miks vajatakse tuge rohkem kui 4–6 kuud

Periood 2015–2020 on näidanud, et rohkem kui pooled noored vajavad teenust kauem kui 4–6 kuud. See on seotud tugiteenuse põhimõtetega, mis on suunatud keerulisemas olukorras olevate noorte toetamiseks. Seega on see tulemus eeldatav ja tavapärane.

Põhjused, miks noored vajavad kauem kui 4 kuud teenuses olemist, tulenevad osaliselt tugiteenuse suunistest ja regionaalsetest fookustest, sh noore enda olukorrast ja teenuste olemasolust piirkonnas. Esmalt on tegemist erinevate juhtumitega, kus iga noore puhul on tegemist unikaalse probleemiga. Noortekeskuse Logiraamatus on võimalik alates teisest hanke perioodist (2019) võtta välja andmeid, mis näitavad noore vajadust pikemaks toetamiseks kui 4 kuud.

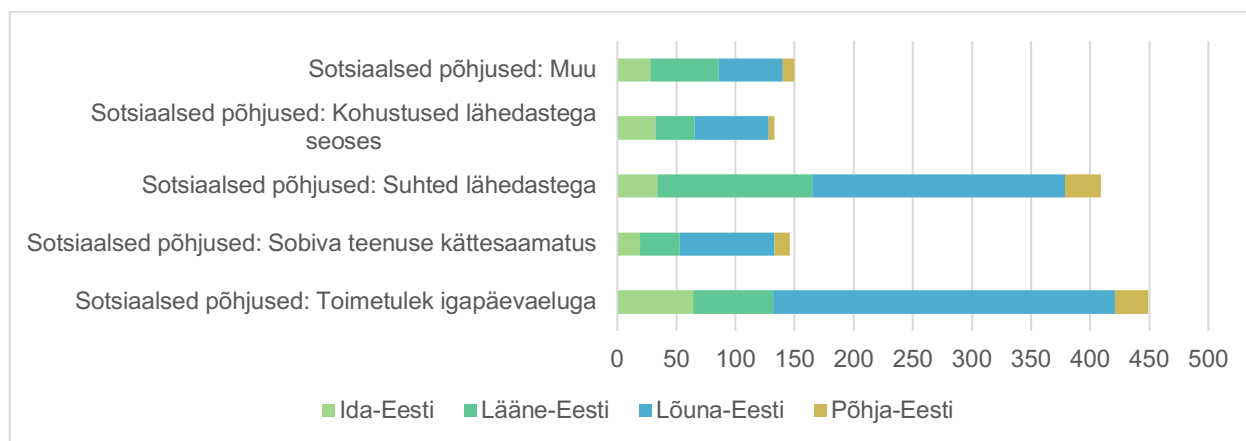
Regionaalsest vaatest on näha teatud erisusi (Joonis 32). Põhja-Eesti puhul on valitud kõige enam hariduslikke põhjuseid, Lõuna- ja Lääne-Eestis hariduslikke ja sotsiaalseid põhjuseid, Ida-Eestis majanduslikke ja hariduslikke põhjuseid.

Joonis 32. Tugiteenuses osalenud noorte pikema, kui 4 kuu toetamise vajadus regioonide ja põhjuste lõikes (arv)

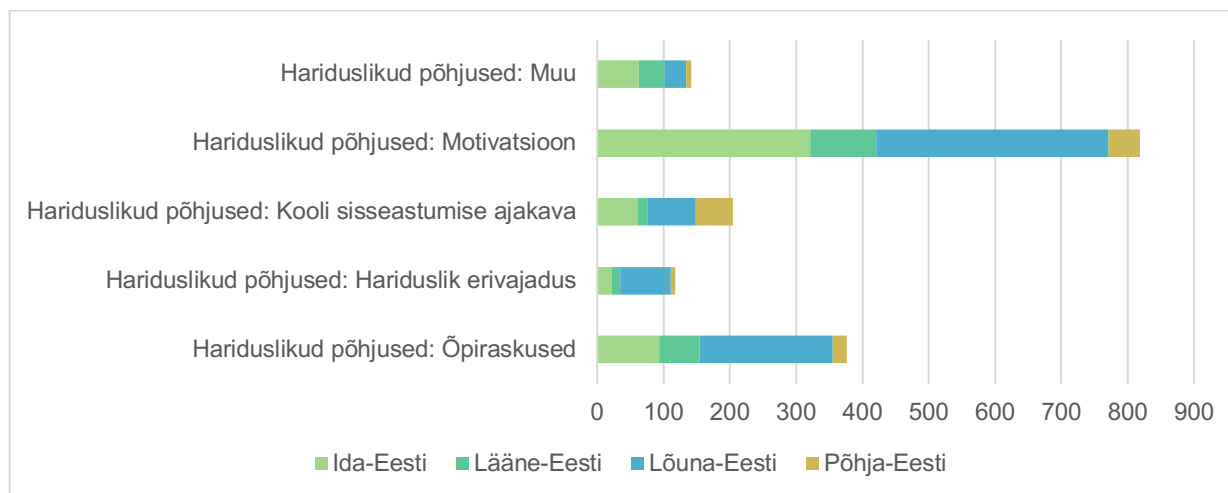
Võttes aluseks kõikide põhjuste alajaotused (Joonised 33-37), siis on regioonide vahel näha teatud erisusi. Arvestama peab, et igas regioonis on osalenud erinev arv noori ja suuri järeldusi teha ei saa. Siiski joonistuvad regionaalselt ja üle-eestiliselt välja teatud märkamised, mida oleks oluline teenuste loomes ja poliitika kujundamisel arvestada, et nende kättesaadavus ja sinna ligipääs oleks tagatud üle Eesti. Lisaks on ühe noore kohta tehtud suures osas mitu valikut, mis viitab vajadusele toetada noori komplekselt, mis omakorda võib olla põhjuseks, miks on noore toetamise vajadus pikem kui neli kuud.

Kõige enam on sotsiaalsete põhjuste puhul üle-eestiliselt nimetatud toimetulekut igapäevaeluga, teiseks on suhted lähedastega. Regionaalselt eristub Põhja-Eesti, kus võrreldes teistega on vähem nimetatud lähedastega seotud kohustusi.

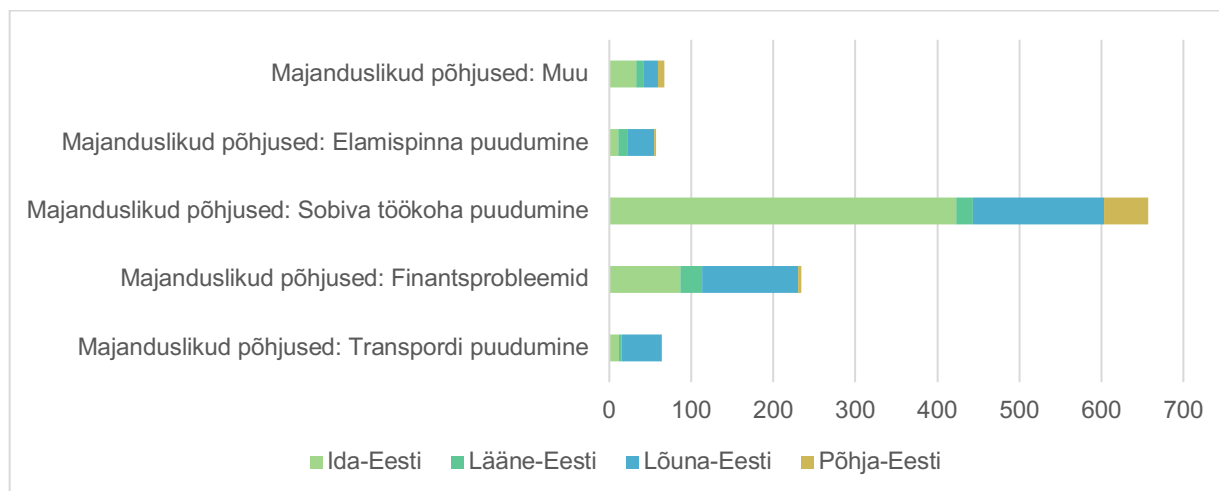
Joonis 33. Tugiteenuses osalenud noored, kes on vajanud teenust 4 kuud ja enam sotsiaalsete alapõhjuste ja regioonide lõikes (arv)

Hariduslike põhjuste puhul on üle-eestiliselt kõige enam nimetatud motivatsiooni puudumist ja õpiraskusi (Joonis 34). Kõige vähem on nimetatud noorte hariduslikke erivajadusi. Oluline on välja tuua kooli sisseastumise ajakava mittevastavus, mis võib noore toetamise perioodi tehnilisest vaatest pikendada. Samas on oluline jääda noore kõrvale, et noor ei loobuks oma eesmärgist.

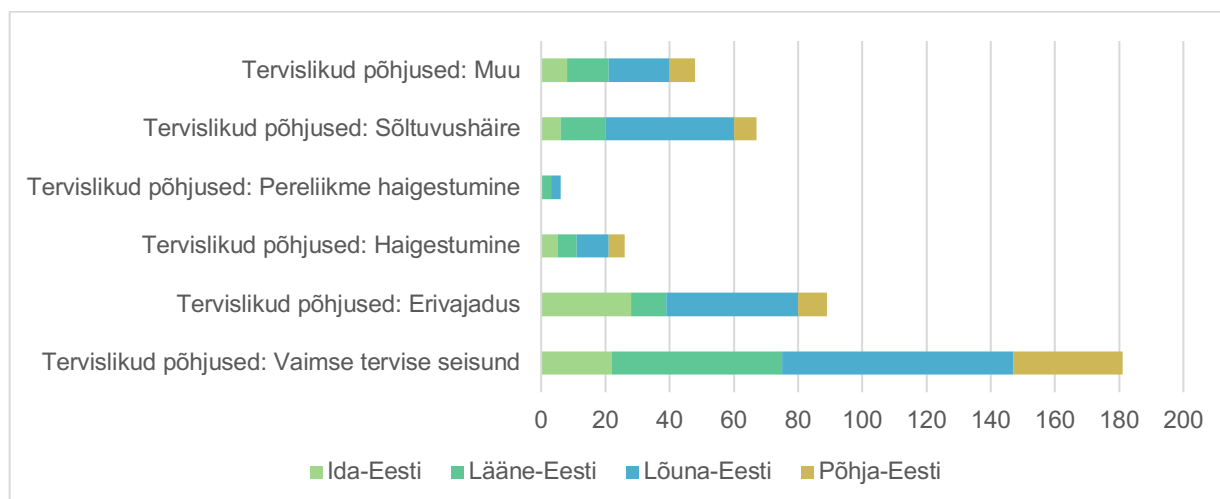
Joonis 34. Tugiteenuses osalenud noored, kes on vajanud teenust 4 kuud ja enam hariduslike alapõhjuste ja regioonide lõikes (arv)

Majanduslike põhjuste puhul on üle-eestiliselt ülekaalus sobiva töökoha puudumine. Selles valikus eristub teiste võrreldes teiste regioonidega eelkõige Ida-Virumaa. Teine valik on üle-eestiliselt finantsprobleemid. Teistest eristub Põhja-Eesti, kus valikut “transpordi puudumine” ei ole tehtud.

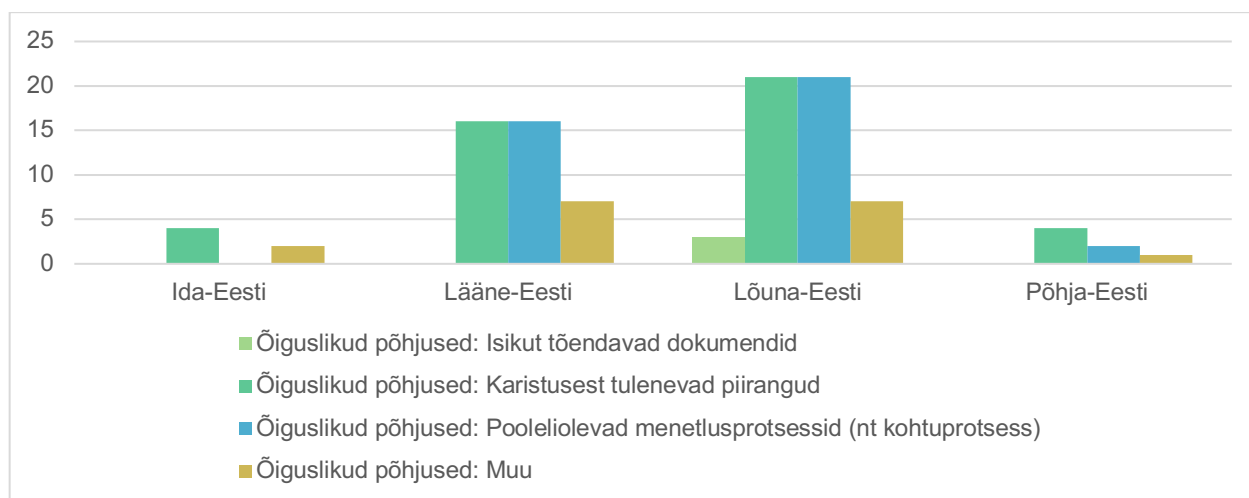
Joonis 35. Tugiteenuses osalenud noored, kes on vajanud teenust 4 kuud ja enam majanduslike alapõhjuste ja regioonide lõikes (arv)

Tervislike põhjuste puhul on tehtud üle-eestiliselt kõige enam järgmisi valikuid: vaimne tervis, erivajadus ja sõltuvushäire. Põhja- ja Ida-Eesti puhul ei ole tehtud valikut “pereliikme haigestumine”.

Joonis 36. Tugiteenuses osalenud noored, kes on vajanud teenust 4 kuud ja enam tervislikud alapõhjuste ja regioonide lõikes (arv)

Kõige vähem on põhjuste puhul välja toodud õiguslikke põhjusi ja arvuline näitaja ei võimalda teha üle-eestilist järeldust. Kõige enam on õiguslike põhjuste puhul seda märkinud Lõuna- ja Lääne-Eesti ja kõige vähem Ida-Eesti (Joonis 37). Vähesel määral võib järeldada, et õiguslike põhjuste puhul on vajadus mõelda toetavatele tegevustele, mis toetavad noore isikut tõendava dokumendi saamist ja toetada neid pooleliolevate menetlusprotsesside ajal.

Joonis 37. Tugiteenuses osalenud noored, kes on vajanud teenust 4 kuud ja enam sotsiaalsete alapõhjuste ja regioonide lõikes (arv)

Oleme ka varasemates analüüsides välja toonud, et neli kuud NEET-staatuses noorele lahenduse leidmine, mis oleks noorele motiveeriv ja motivatsioonist tulenevalt pikaajaline ja tagasilöökideta, on reaalses elus kiire lahendus. nelja kuuga lahenduse leidmine on spetsialistide hinnangul võimalik vaid kergemate juhtumitega, kus noorel pole tervislikke, sotsiaalseid, õiguslikke, perekondlikke ega majanduslikke raskusi ja lahenduseks on vaid õige huviala ja suuna leidmine. Kuna töötatakse aga juba ühiskonnaelust kõrvale jäänud NEET-staatuses noortega, siis on tegemist multiprobleemse olustikuga.

V ETAPP: Järelkontakt

Viies etapp on periood, kui noor on tugiteenusest väljunud. Noortegarantii tegevuste puhul on ette nähtud hoida kontakti või jälgida noore tegemisi vähemalt kuus kuud, et olla kindel, et noor jõuab soovitud tulemuseni. See on ka periood, kus hinnatakse, kas noor vajab teenusesse tagasi tulemist ja lisatoetust mõne lisategevuse kaudu. Enamjaolt hoitakse teatud distantssi, et noor ei jääks teenusest sõltuma, vaid muutub aina enam ennast juhtivamaks.

VI ETAPP: Tulemuslikkuse hindamine

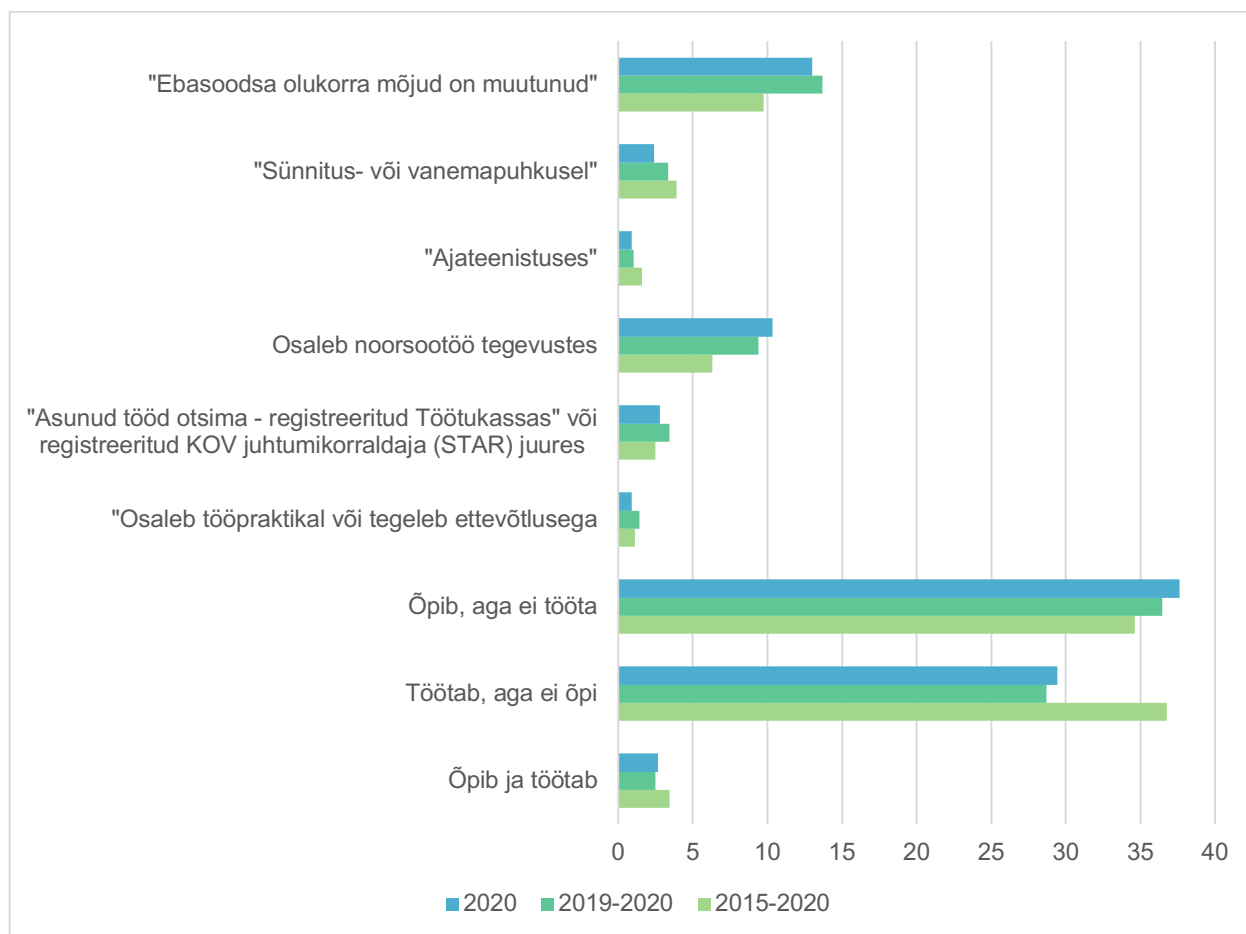
Kuues etapp on periood, kui noorel on kuus kuud teenusest väljumisest, et analüüsida ja hinnata valitud teenuse tulemuslikkust. Kuigi Noortegarantii puhul on ette antud kindlad tulemuslikkuse indikaatorid (tööl, tasemehariduses, praktikal, töökohapõhine õpe), on tugiteenuste puhul oluline välja tuua ka tulemuslikkus, mis on seotud ebasoodsast olukorrast väljumise ja osalusega süsteemses noorsootöös. Teenus dokumenteeritakse ja kuuenda etapi raames küsitakse ka osalenud noortelt tagasiside, et selle alusel arendada teenust veelgi noortele sobilikumaks ja efektiivsemaks. Sellest tulenevalt on teenus pidevas arenemises.

Peamised tulemused

Perioodil 2015–2020 on tugiteenus olnud tulemuslik, ettenähtud tähis 50% on ületatud. 2015–2020 oli tulemuslikkus 75 protsenti, 2019–2020 on see olnud vahemikus 68–85.

Kõige enam on noored liikunud tööturule, teiseks haridusse. Esimese hankeperioodi puhul oli järjestus sarnane, teise hankeperioodi puhul on pigem jõutud rohkem tagasi haridusse. Seda näitab ka muutus osalevate noorte profiilis, kus esimesel perioodil oli see pigem vanuses 20–24 ja teises on keskmine vanus langenud.

Soolisest vaatest on kogu perioodil jõudnud tööle pigem rohkem mehi ja tasemeõppesse pigem rohkem naisi ja olulist erisust välja tuua ei saa. Vanuseliselt on näha suuremaid erisusi, on ootuspärane, et noorem vanusegrupp (15–19) on pigem jätkanud tasemeõpet ja alates 20. eluaastast on noored pigem suundunud tööle.

Joonis 38. Tugiteenuses osalenud noored tulemuste lõikes erinevatel perioodidel (%)

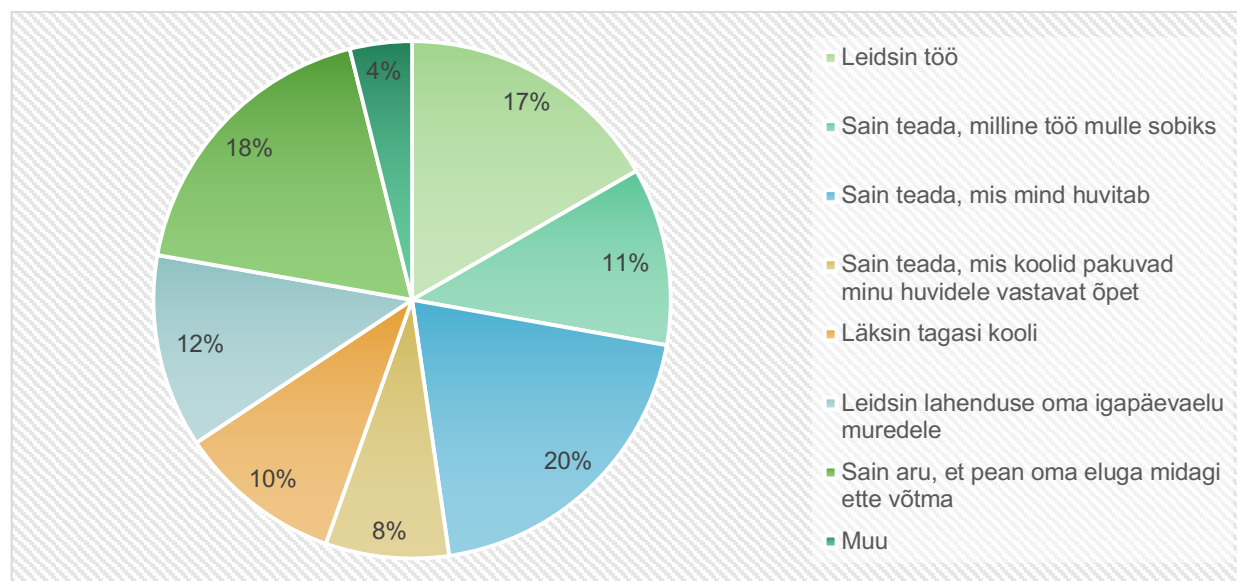
Noorte tagasiside teenusele

Noortekeskuste Logiraamatus on alates 01.01.2019 loodud noorte tagasiside süsteem, kus kuus kuud peale programmist väljumist võetakse noorega ühendust ja lisaks tulemuste märkimisele logiraamatusse saab noor vastata kolmele peamisele küsimusele. Esimene neist annab teavet, milline on olnud selle programmi peamine mõju noore elule, teine vastab, milline on programmi suurim väärtus noore jaoks ja kolmandas said noored teha programmi tarbeks ettepanekuid või kommenteerida toimunut.

Analüüsi aluseks on 3815 (neist 1926 lisati 2019. a) vastust ja teise puhul 5123 vastust (neist 2610 lisati 2019. aastal). Lisaks valikvastustele kommenteeriti küsimusi 262 noore puhul (nn vabad vastused).

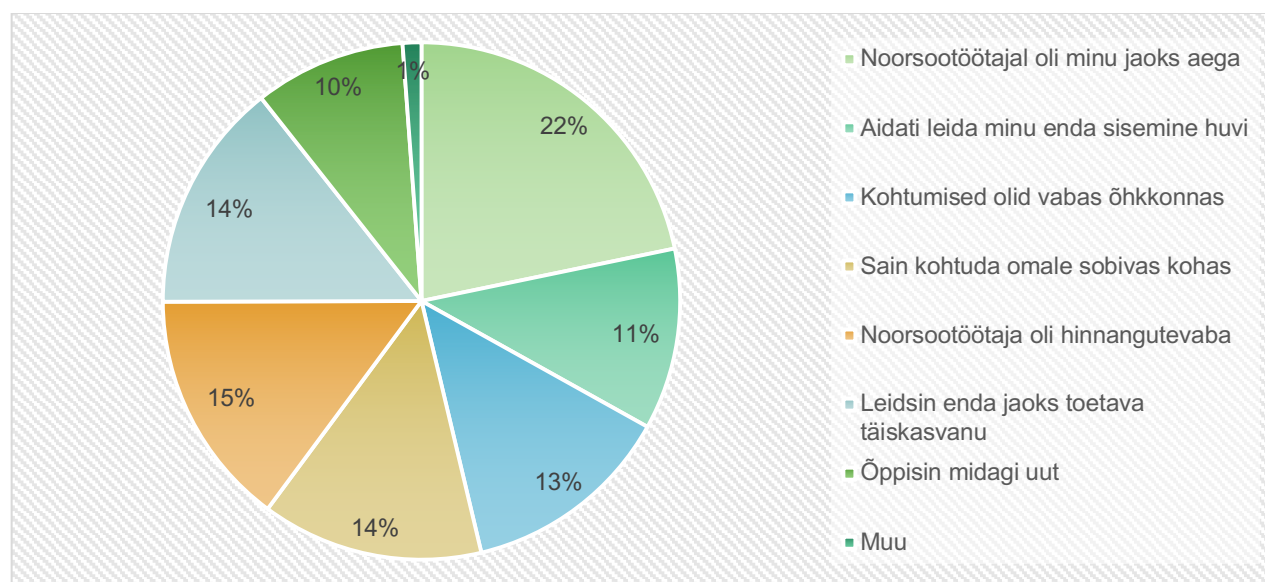
Esimese kahe küsimuse puhul ei ole tegemist unikaalsete numbritega, sest noor sai teha mitu valikut. Kõige olulisema muutusena on noored väljendanud (Joonis 39), et said teada, mis neid huvitab (20%) ja et peab midagi oma eluga ette võtma (20%). 16% noortest läks tagasi kooli ja

17% leidis töö. Sarnane järjestus oli ka aastal 2019. See näitab, et noored ei pruugi alati peamise eesmärgina märkida tagasi haridusse või tööturule jõudmist, olulised on ka teised toetavad muutused.

Joonis 39. Tugiteenuses osalenud noored tagasiside lõikes perioodil 2019-2020 (%)

Programmi väärtusena on esimesena välja toodud (Joonis 40), et kellelgi oli tema jaoks aega (1/5 noortest on seda väljendanud), sarnane oli see ka aastal 2019. Teised välja toodud tegurid on võrdselt ja sarnaselt 2019. aastaga välja toodud (aidati leida tema sisemine huvi, kohtumised toimusid noorele sobivas ja vabas keskkonnas, noorsootöötaja oli hinnangutevaba). See näitab, et tugiteenuse tööpõhimõtted vastavad noorte soovidele ja on kõik olulised.

Joonis 40. Tugiteenuses osalenud noorte vastused programmi väärtusvalikute lõikes perioodil 2019-2020 (%)

Noorte ettepanekud või soovitusel olid tugiteenust tunnustavad. Välja toodi, et tugiteenus ei häbimärgista noori ja loob hooliva ja positiivse keskkonna. Lisaks on noortele sobinud see, et neid toetatakse keskkonnas, kus noor viibib või soovib ise kohtuda, luues nii turvalist tunnet oma muredest rääkimiseks. Mitu noort on välja toonud, et nad ei oleks ise noorsootöö teenustesse sattunud ja tugiteenuse kaudu loodi selleks sujuvad ja toetatud võimalused, mis omakorda aitas luua uusi suhteid ja saada vajalikke teadmisi ja kogemusi. Ettepanekutena leiti, et vajadus oleks leida piirkonda lisateenuseid (nt noored lapsevanemad, kellel on beebid; erinevad väljasõidud jmt), milleks hetkel eelarves ei pruugi ressursse olla.

Seega tuleb arendustegevustel arvestada, et noorte poolt väljatoodud teguritel on soodustav mõju noorte tulemuslikule toetamisele.

"Noorte Tugila" spetsialistide tagasiside aastale 2020

"Noorte Tugila" teenuse teostajad hindavad oma 2020. aasta koostööd kohalike omavalitsustega üldiselt heaks. KOVide lähenemised on olnud erinevad ning Eesti ANK on koostanud toetavaks materjaliks juhendi tugimeetme rakendamiseks noorsootöö abil.

Valminud on programmis osalenud noorte 2019. aasta profiil ja "Noorte Tugila" teenusekirjeldus. Järjest enam on näha NEET-staatuses noorte kui sihtrühma tunnistamist ja märkamist omavalitsustes. 2020. aastal läbiviidud kohtumised kõikides "Noorte Tugila" programmi teostavates omavalitsustes olid asjakohased, tulevikku vaatavad ja noorsootööd väärtustavad.

Mitmes piirkonnas on esitatud KOVi ja "Noorte Tugilat" koordineerivate noortekeskuste poolt ühistaotlused uue rahastuste saamiseks näiteks Euroopa Sotsiaalfondist. Loomisel ja arutelu all on uued temaatilised struktuurid ja lähenemised, kus spetsialisti töökohana nähakse ka noortekeskust. Olulise märkamisena saab välja tuua, et enamuse teostajaid on aasta jooksul ennast täiendanud ka koolitustel, seminaridel, tasemeõppes osalemisel, sh taotlenud või taotlemas erialast kutsetunnistust. "Noorte Tugila" töötaja on hea erialase ettevalmistusega spetsialist, kelle teadmiste pagasit rikastab ka ainukordne kogemus töös NEET-staatuses noortega ja kogukonnaga.

Perioodil 2020–2021 on Sotsiaalministeeriumis koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga loomisel Tugevdatud Noortegarantii Eesti tegevuskava, mille loomise suunised Euroopa Komisjoni poolt toovad välja vajaduse läheneda lisaks noorte toetamisele ka ennetavalt, laia osapooli kaasavalt ja nn ühe ukse teenuse põhimõttel, kus olenemata toetamise stardipakust suunatakse noor kokkuleppel sinna teenusesse, mis teda enim kõnetab ja kus saab teda toetada. See eeldab erinevate teenuste stabiilsust ja kestlikkust, sh andmete ja valdkondade (teenuste) vahelist sujuvat liikuvust.

Noortekeskused on välja toonud mitmeid tähelepanekuid koostöö jätkusuutlikkuse osas, sest nende praktika on näidanud, et tulemuslik noorte toetamine algab jätkusuutlikkusest ja järjepidevusest ning mida tihedamalt erinevate partneritega koostööd tehakse ning vastastikkuses suhtlemises ollakse, seda efektiivsem on töö ning selle tulemus. Süsteemi katkemisel või pikema pausi tekkel on tulemuseni raskem jõuda. Kuna iga asi võtab aega, tuleb arvestada, et noore toetamisel on järjepidevus väga tähtis märksõna. Sel põhjusel peavad kokkulepped olema valdkondadeüleised ning koostöö tekib eelkõige noorega seotud juhtumi ümber ja võrgustiku kokkukutsumise õigus on igal noorega töötaval spetsialistil. See eeldab kindlasti võrgustikuliikmete ühiseid kokkuleppeid ja usaldust erinevate institutsioonide lähenemiste ning töövõtete osas. Piirkondlikult on väga oluline anda välja ühtset sõnumit ja selleks vahetada vastastikku võimalikult palju informatsiooni ja teha ühist teavitustööd. Eriolukord on olnud heaks võimaluseks ühiste eesmärkide püstitamisel ja uute praktikate loomisel.

Üldises plaanis võib välja tuua, et "Noorte Tugila" noortekeskused on tegemas olulist ja tõhusat tööd noortega ja aasta-aastalt on valdkonnaülene lähenemine õppimise ja tööga hõivamata noorte osas aina enam juurdumas. Tekkimas on uued praktikad ja COVID-pandeemiast olenemata on

koostöö teiste osapooltega sujunud, sest valmisolek juhtumeid virtuaalselt lahendada oli varasemalt olemas. Fookuses on tänaste praktikate analüüs ja sellest õppimine, et noored olenemata asukohast, saaksid ka edaspidi vajalikku tuge.

COVID-19 pandeemiast tulenevad tugiteenuste "Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" märkamised

2020. aasta märksõna on kindlasti Covid-19 pandeemia, mis hõlmab endas ju enamust aastat (10 kuud). Tavapärased koostöövormid (kohtumised, seminarid, üritused jm) tugiteenuste juures katkesid ning iga asutus oli tugevalt fookusesse võtnud muutunud olustikus töö ümberkorraldamise. Juhtumikorralduse protsessid ja üritused ning töötoad liikusid internetti.

Kohaliku tasandi koostöökohtumiste arv viiruse tõttu aga ei vähenenud, pigem muutus mitmes piirkonnas, nt Ida-Virumaal Eesti Töötukassaga intensiivsemaks. Noortekeskused on ka aruannetes välja toonud, et koostöö koolidega muutus 2020. aastal sügavamaks ning koolid on pöördunud senisest enam noorsootöötajate poole, et leida abi ja tuge noorte õppima motiveerimiseks e-õppe perioodil. See on olnud vajalik just nende noorte puhul, kelle kodune tugi pole olnud piisav ning noored on õppest kadunud. See on oluline tähelepanek "Noorte Tugila" programmi olemusest kohalikul tasandil, kus noorsootöötaja usalduslik suhe ja noorsootöös kasutatavad meetodid ja lähenemised toetavad tööd noorega. Covid-19 olukord tõi esile noorsootöö tugevuse noorte motiveerimisel, huvi äratamisel, õpiteekonna planeerimisel. Fookusesse tuli mobiilne noorsootöö ja selle võimalused.

Spetsialistide märkamised seoses COVID pandeemiaga 2020. aasta kevadises ja sügiseses töökorralduses

15.12.2020 toimus "Noorte Tugila" ja "Hoog sisse" programmide vahekohtumine, kus ühtlasi arutati COVID-19 mõjusid teenuse pakkumisele ja kas kevadisel ja sügisesel perioodil oli ses osas erisusi. Spetsialistid tõid välja mitmeid üldisi märkamisi. Esmalt toodi olulisena välja Eesti ANKi kiire reageerimine olukorrale, et korraldada vajalikke veebiseminare erinevatel uutel teemadel.

Võrreldes varasema perioodiga oli juba olemas kinnitus, et virtuaalne nõustamine toimib ja selline lähenemine tagab samuti usaldusliku kontakti loomise võimaluse ning ollakse head kohanejad. Samas leiti, et kuigi virtuaalne kontakt on oluline, on siiski palju noori, kes sel moel ei suuda abi ja tuge vastu võtta, seega peavad toimima erinevad võimalused, nii virtuaalne kui ka silmast silma tugiteenuse võimalus.

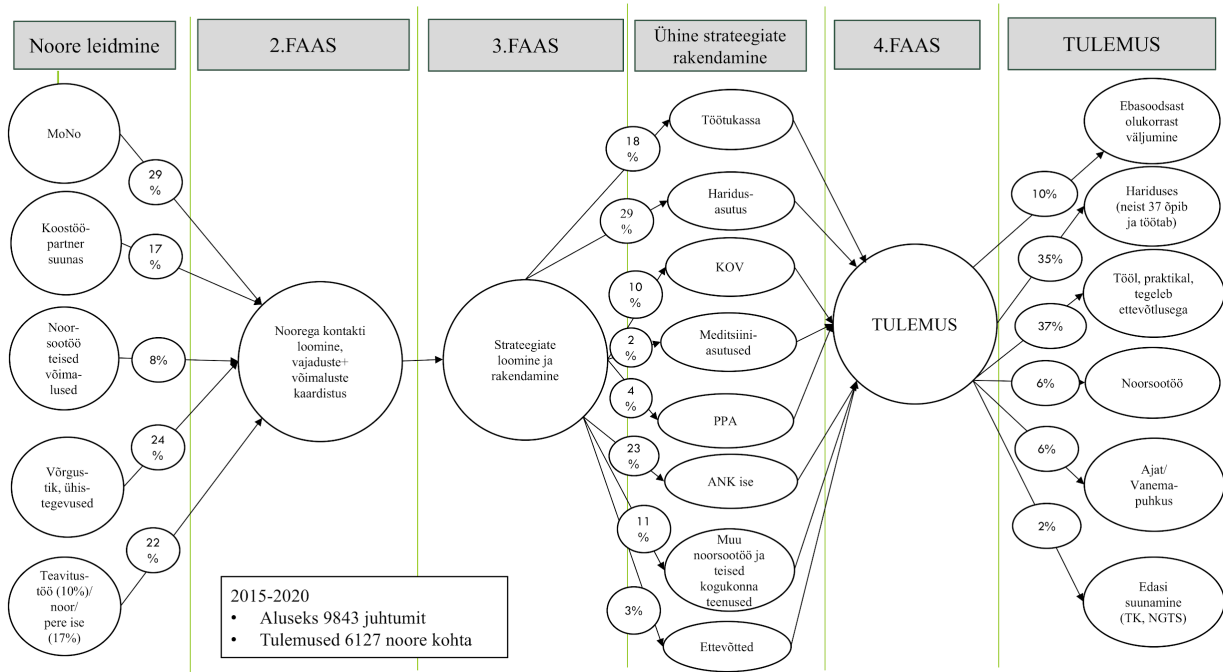
Tunnetati, et KOVid kaasasid spetsialiste juba teadlikumalt noorte toetamiseks ja vähenes vajadus selgitamiseks, mis tööd teevad nt Tugila spetsialistid (sh noorsootöö laiem selgitamise vajadus). Positiivsena toodi välja, et spetsialistide varasem kogemus tõi kaasa võimaluse oma kogemust jagada ja olla toeks spetsialistidele, kes varasemalt ei ole pidanud oma tööd virtuaalselt tegema (laiem mõju kui vaid noorsootöös). Noored ei olnud teenuses vaid toe saajad, mitmed neist aitasid

olukorra tõttu ka tõsta noorsootöötajate digipädevusi, mistõttu tõusis keskkondade arv, kus teenust ja tuge saadi.

Töökorralduse vaatest leiti, et periood võimaldas teha tööd ka rahulikumas tempos, sest sõite oli vähem ja tõi kaasa võimaluse uuteks võrgustumisteks ning alguse said mitmed uued koostööd (sh tõusis mobiilse noorsootöö tähtsus piirkonnas). Näiteks tõid spetsialistid välja, et koostöö haridusasutustega paranes ja õpetajate suhtumine keerulisemas olukorras olevate noorte suhtes muutus paindlikumaks, sest mitu noort lõpetas just e-õppe kaudu oma kooli, kuna neile see vorm sobis ning seega peaks sarnane võimalus ka tulevikus jätkuma (erinevate õpiteede võimalused). Lisaks väärtustati järjest tihenevat koostööd KOVidega, kus näiteks Noortegarantii tugisüsteemi andmete toel leiti üles palju noori, keda muidu ei leiaks. Uue sihtgrupina toodi välja erivajadustega noored, keda jõudis tugiprogrammi varasemast rohkem. Varasem positiivne kogemus tugiprogrammis andis noortele, kes olid uuesti sattunud vastavasse staatusesse, ka julguse uuesti ühendust võtta (oluline oli varasem usalduslik ja stabiilne kontakt). Negatiivsena toodi välja meedias ilmunud uudiste üldist suhtumist noortes, kus noori nähti pigem ohuna.

Tugiteenuste tulemuslikkus perioodil 2015–2020

Kui vaadelda tugiteenust selle loomisest alates (2015. aastast alates "Noorte Tugila", al 2019 Tallinnas "Hoog sisse") siis Logiraamatus kirjeldatud 9843 juhtumi alusel (Joonis 41) saab üldises plaanis välja tuua, et teenusesse on jõutud enim mobiilse noorsootöö (29%) ja võrgustikutöö (24%) kaudu. Enim juhtumeid on lahendatud koostöös haridusasutuste (29%) ja Eesti Töötukassaga (18%). 6127 noort, kelle kohta meil on tulemus kirjeldatud, on kas jõudnud tööle (37%) või haridusse (35%). Peame oluliseks välja tuua ka 10% noori, kelle ebasoodne olukord on paranenud, et teha järgmine samm.

Joonis 41. "Noorte Tugila" juhtumikorralduse ülevaade teenusesse jõudmise, strateegilise rakendamise ja tulemuste lõikes perioodil 2015-2020 (%)

Kokkuvõtteks

1. Raskemates oludes noorte (NEET-staatuses noorte) jaoks tugimeetmete käivitamine ja rakendamine tegevussuuna ("Noorte Tugila" ja "Hoog sisse!") (edaspidi Tugiteenus) perioodi 2019–2021 eesmärk on jõuda 9093 juhtumini.
2. "Noorte Tugila" tugiteenuse perioodi 2019–2021 eesmärk on luua kolme aasta jooksul usalduslik kontakt 37 omavalitsuses 6200 mitteõppiva või -töötava noorega. 31.12.2020 seisuga on Noortekeskuse Logiraamatu alusel jõutud **4385** juhtumini, mis teeb tulemuslikkuseks 71%. 2020. aastal on lisandunud 1825 noort. Programmist on väljunud alates hanke algusest 31.12.2020 seisuga 2571 noort, mis teeb 41% eesmärgist. Hinnang tugiteenuse tulemuslikkusele on väga hea. 4. faasi jõudnud noortest 66% on edukad (üks viiest ametlikust indikaatorist on nimetatud).
3. "Hoog sisse" tugiteenuse perioodi 2019–2021 eesmärk on luua kolme aasta jooksul (2019–2021) usalduslik kontakt Tallinna linnas 2893 mitteõppiva või -töötava noorega. 31.12.2020 seisuga on Noortekeskuse Logiraamatu alusel jõutud **510** juhtumini, mis teeb tulemuslikkuseks 18%. 2020. aastal on lisandunud 342 noort. Programmist on väljunud alates hanke algusest 384 noort, mis teeb 13% eesmärgist. 4. faasi jõudnud noortest 85% on edukad (üks viiest ametlikust indikaatorist on nimetatud).
4. Mõlemal hankeperioodil (2015–2020 ja 2019–2020) on tugiteenusesse jõudnud veidi rohkem mehi.
5. Perioodidel 2015–2020 ja 2019–2020 ning 2020 on 13–15% noortest jõudnud ise erinevatel perioodidel tugiteenusesse, 85% noortest on vajanud aga selleks lisatõuget. See näitab, kui oluline on siinkohal valdkonnaüleline töö, sest noore märkamiseks ja toetamiseks on lähtuvalt nende vajadustest olnud vajalik holistiline vaade.
6. Perioodil 2015–2020 (9763 juhumit) on kõige enam tugiteenuses osalenud noori vanuses 20–24 (41%), teiseks on vanusegrupp kuni 19-aastased (33%) ja kolmandaks noored vanuses üle 25 eluaasta (26%).
7. Perioodil 2019–2020 (4768) on fookusesse tõusnud noored vanuses kuni 19. Perioodil 2019–2020 moodustab nende osatähtsus teistest vanusegruppidest 51% ja aastal 2020 koguni 56%. Perioodil 2019–2020 on vanusegrupp 20–24 pigem samas osakaalus, vähenenud pigem vanusegrupp üle 25 eluaasta.
8. Perioodil 2015–2020 (9763 juhumit) on noorteni jõutud kõige enam mobiilse noorsootöö kaudu. Teiseks on üldine võrgustikutöö (ühistegevused, messid jmt) ja koostööpartnerite kaudu saadud andmed (noorelt palutakse luba andmeid edastada või läheb noor ise tugiteenuse pakkuja juurde või saab spetsialist ise süsteemile/andmetele ligi).
9. 2019. aastal jõuti noorteni kõige enam mobiilse noorsootöö kaudu (34%), 2020. aastal oli selleks koostööpartnerite poolt andmete saamine ehk noore nõusolekul suunati ta tuge saama tugiteenusesse või on spetsialistil ise andmete kättesaadavus tagatud (24% juhtumite puhul). Mobiilne noorsootöö on noorteni jõudmisel teisel kohal (22%).
10. Perioodil 2015–2020 on tugiteenusesse jõudnud kõige enam noori, kellel on kas alg- või põhiharidus ja/või tasemeharidus pooleli jäänud. Viimastel aastatel on arvuliselt tõusnud eelkõige sihtgrupp, kellel on kas alg- või põhiharidus.

11. Noortekeskuste Logiraamatu alusel saab välja tuua, et võrreldes esimese hanke perioodiga (2015–2018) on teisel perioodil (2019–2020) suurenenud noorte arv, kes on kas kooli nimekirjas, aga ei osale õppetöös või on tekkinud õppimis- või käitumiskeskused ja seega haridusest välja langemas, 2019. aastal on neid olnud meie osalenud noortest 2%, 2020. aastal 5%.
12. Perioodil 2015–2020 on tugiteenusesse jõudnud kõige enam noori, kes ei tee sel hetkel tööd või on Töötukassas registreeritud töötuna. 15% noortest ei oma varasemat töökogemust. Sarnane osakaal on jätkunud ka aastatel 2019–2020 ja 2020. aastal.
13. Noortekeskuste Logiraamatu alusel saab välja tuua, et sooliselt ilmneb teatud erisus selles, et kui 2019. aastal osalenud noorte puhul puudus töökogemus pigem naistel, siis 2020. aastal meestel. Lisaks on 2020. aastal sisenenud tugiteenusesse pigem rohkem mehi, kes hetkel ei tööta.
14. Perioodil 2015–2020 on tugiteenusesse jõudnud kõige enam noori, kellel on takistusena märgitud lõpetamata haridus ja maapiirkond. Sarnased märkamised on olnud ka 2019–2020 ja 2020. aastal.
15. Perioodil 2015–2020 ilmneb sooliselt teatud erisus perekonna eest hoolitsemise puhul, kus on pigem rohkem naisi; ebasoodne olukord ja lõpetamata põhiharidus, kus on pigem rohkem mehi. Viimasel kahel aastal on sarnane trend jätkunud.
16. Perioodil 2015–2020 on vanusegrupiti näha, et kõikides gruppides on kõige suurema takistusena nimetatud maapiirkond, teiseks lõpetamata haridus. Vanuses 25+ on seda veidi vähem. Kuna tugiteenuse fookuses on olnud noored vanuses kuni 19, joonistub seal välja suurem osakaal noori, kes on sisseännanud või rahvusvähemuse grupist. Vanusega kasvab ka osakaal noortest, kelle takistusena on märgitud erivajadus, ebasoodne olukord (mis võib olla seotud erinevate takistustega) ja perekondlik. Üldises plaanis on viimasel kahel aastal märgata sarnast trendi.
17. Perioodil 2015–2020 on noored vajanud teenust järgmiselt: ühe kuu 27%, kaks kuni kolm kuud 27%, neli kuni kuus kuud 26% ja üle kuue kuu 20%. See näitab, et programmi on jõudnud erineva ajalise toetusvajadusega noored. Perioodil 2019–2020 on ühe kuu teenuse vajadus jäänud samaks, tõusnud aga 2–3 kuu ja 4–6 kuu teenuse vajadus, mille üheks muutujaks võib aruannete alusel välja tuua COVID-pandeemia olukorra, mis pikendas teenustevahelist liikumist või ei olnud vajalikku toetavat teenust kohe pakkuda/saadaval. Seda kinnitab ka 2020. aasta perioodi näitaja, kus 2–3 kuu teenuse vajadus võrreldes kogu perioodiga on kõrgem, 26% asemel 33%.
18. Periood 2015–2020 ei ole programmi sisenemise eesmärgi osas soolist erisust. Vanuseliselt on näha, et nooremad liituvad programmiga eelkõige hariduse jätkamise ja vanemad noored pigem töö leidmise eesmärgil.
19. Perioodil 2015–2020 ei ilmnenud tegevuskaardi valikute puhul soolist erisust, pigem on erisused seotud vanusest lähtuvate vajadustega. Vanuses 15–19 eluaastat on vajadus pigem teada saada õppimisvõimaluste ja haridusasutuste kohta ja kuna on vähem kogemusi, on ka olulised positiivsed uued kogemused. Üle 20 aasta vanuste noorte puhul on olulisemad tööturg, töövõimalused, tööharjumus, õppimisvõimalused (nt enesetäiendamine) ja isemajandamine. Mitmed teemad on vanusest sõltumata olulised – isikliku elu seadmine, eluviiside ülevaatamine, asjaajamisoskused, toetusvõrgustiku olemasolu ja soovide teadvustamine. Perioodil 2019–2020 on toimunud muutus, kus noored vanuses 20–24 on

- pigem suunanud fookusesse tööturu ja töövõimalused, hariduse jätkamine ja õppimisvõimaluste uurimine on valikuna pigem langenud.
20. Perioodil 2015–2020 on noori kõige enam toetatud noorsootöö ja kogukonna erinevate tegevuste kaudu, nagu näiteks avatud noorsootöö, huvitegevus, noorteühingu tegevus, vabatahtlik tegevus, laagrid, malevad, rahvusvaheline noorsootöö, osaluskogud jne. Teine tegevussuund on seotud tööturu teenuste ja tegevustega, nagu näiteks meede “Minu esimene töökoht”, tööjälgimine ettevõtte juures, tööklubi, tööpraktika, hooajaline töö jmt. Kolmas peamine suund on haridusteenused ja koolitused ning neljas spetsiifilised tugiteenused. Vähesel määral on näha haridusteenuste tõusu ja seda just aastal 2020.
 21. Noortekeskuse Logiraamatu alusel saab välja tuua, et üldises vaates ei ole soolist erinevust tugiteenuse valikus. Noorsootöö teenuste puhul on vähesel määral näha, et avatud noorsootöö kaudu kontakti loomine, hoidmine ja toetamine ning sportlikud tegevused on pigem meeste puhul kasutusel ja vabatahtlik tegevus ja ürituste korraldamine (grupitegevused) naiste puhul. Tööelu tegevuste puhul on väike erisus hooajalise töö, tööjälgimise ja tööpraktika puhul, kus on pigem veidi enam mehi kui naisi.
 22. Perioodil 2015–2020 on 23% noorte puhul välja toodud, et noori toetatakse eelkõige noortekeskuse siseselt ja vajadust väljastpoolt spetsialistide kaasamiseks ei ole, siis on viimasel hankeperioodil (2019–2020) see olnud muutumises, kokku 20% ja viimasel aastal 16%. Kõige enam on kaasatud juhtumite lahendamisse haridusasutusi ja see on aasta-aastalt tõusnud. Sellele järgneb Eesti Töötukassa ja kohalik omavalitsus. 2020. aastal on langenud koostöö Politsei- ja Piirivalveametiga ja tõusnud koostöö kultuuri- ja mäluasutustega ning vähesel määral koostöö Töötukassa, KOVi ja programmide suunal.
 23. Perioodil 2015–2020 on tugiteenus olnud tulemuslik, ettenähtud tähis 50% on ületatud. 2015–2020 oli tulemuslikkus 75 protsenti, 2019–2020 on see olnud vahemikus 68–85. Kõige enam on noored liikunud tööturule, teiseks haridusse. 2015–2020 perioodi puhul oli järjestus sarnane, 2019–2020 perioodi puhul on pigem jõutud rohkem tagasi haridusse. Seda näitab ka muutus osalevate noorte profiilis, kus esimesel perioodil oli see pigem vanuses 20–24 ja teises on keskmine vanus langenud.
 24. Soolisest vaatest on perioodil 2015–2020 jõudnud tööle pigem rohkem mehi ja tasemeõppesse pigem rohkem naisi ja olulist erisust välja tuua ei saa. Vanuseliselt on näha suuremaid erisusi, noorem vanusegrupp (15–19) on pigem jätkanud tasemeõpet ja alates 20. eluaastast on noored pigem suundunud tööle.
 25. Tagasisidena on noored välja toonud, et programmi tulemusena tähtsustavad nad, et said teada, mis neid huvitab (20%) ja et peab midagi oma eluga ette võtma (20%). 16% noortest läks tagasi kooli ja 17% leidis töö. Sarnane järjestus oli ka aastal 2019. See näitab, et noored ei pruugi alati peamise eesmärgina märkida tagasi haridusse või tööturule jõudmist, olulised on ka teised toetavad muutused. Programmi väärtusena on esimesena välja toodud, et kellelgi oli tema jaoks aega (1/5 noortest on seda väljendanud), sarnane oli see ka aastal 2019. Teised välja toodud tegurid on võrdselt ja sarnaselt 2019. aastaga välja toodud (aidati leida tema sisemine huvi, kohtumised toimusid noorele sobivas ja vabas keskkonnas, noorsootöötaja oli hinnangutevaba).
 26. Tugiteenus on üle-eestiliselt toiminud stabiilselt kuus aastat ja noorte jõudmine programmi on pideva trendina kasvav, mis näitab, et tugiteenuse tööpõhimõtted vastavad noorte soovidele ja vajadustele.

Selle materjali on kirjutanud Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus haridus- ja teadusministri kinnitatud ning Haridus- ja Noorteameti poolt elluviidava Euroopa Sotsiaalfondist kaasrahastatud programmi „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine“ raames, sellele vaatamata peegeldab materjal üksnes autorite vaateid, mis ei pruugi kokku langeda Haridus- ja Noorteameti või Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukohtadega.

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

HARIDUS- JA NOORTEAMET

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Eesti
Avatud
Noortekeskuste
Ühendus